

Грошовита передова

Солдати світла рятують Україну — наближені до влади отримують високі чини

» стор. 4

Держслужба — без «язика»

Мовний омбудсман оштрафував мера Харкова Ігоря Терехова за спілкування недержавною мовою

» стор. 2

«Гранди» не вражають

Після перших двох турів «мундіалю» більшість фаворитів ще не гарантували собі участі в плей-оф

» стор. 14

Україна молода

Середа, 30 листопада 2022 року

№37 (5908)

Учорашні курси
НБУ:
1 \$ = 36,568 грн
1 € = 37,962 грн

Запобіжник «Від кацапа»

Українську енергетичну систему будували з урахуванням навіть ядерної війни, але влада і менеджмент енергокомпаній вчасно не подбали про її захист

» стор. 9

Ремонтні бригади відновлюють повітряні лінії електропередач після ракетних ударів окупантами. Фото з сайту hvulya.net.

Про можливість передплатити «Україну молоду» на 2023 рік ми повідомимо в наступному номері газети

Катерина Мотрич
«Молитва за убійних голодом»

«І знову вони йдуть щодня, щогодини, щоночі, мільйони очей, прошкують небесним Чумацьким Шляхом і повертають до свого серця... Ідуть українські Варвари-великомучениці, пригортають до грудей немовлят босоніг Богородиці в домотканих сорочках, пливуть Марії — Оранти, святі Покрови роду нашого».

Лариса САЛІМОНОВИЧ

■ НА ФРОНТІ

Горнило війни

Можливо, рашисти заберуться геть з території ЗАЕС, тривають бої за стратегічно важливий Бахмут

Українські захисники мужньо боронять нашу країну.
Фото з телеграм-канала «Оперативний ЗСУ».

Незважаючи на величезні втрати особового складу, ворог і далі одержимо штурмує Бахмут. Бої за це стратегічно важливе місто тривають вже кілька місяців поспіль, і вони висвітили по-справжньому людожерську тактику рашистів. «Рашисти туди зараз кидають дуже багато «м'яса», намагаючись перемолотити українську оборону, але це їм не вдається, — повідомив військовий експерт Михайло Самусь. — При цьому їхнє командування і далі не пропонує якихось нових підходів чи ідей. Просто продовжують масованими лавами йти, знищуючи свій особовий склад».

Справжнісіньким пеклом назвала ситуацію поблизу Бахмута і Соледара в інтерв'ю «Новинарні» прес-офіцер 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр» Ірина Рибаківа. Вона каже, що наші військові стримують нескінченні навали окупантів ціною неймовірного героїзму, не маючи при цьому достатньої кількості боєприпасів. На один український снаряд припадає по 10-15 російських.

Штурмові групи рашистів йдуть на позиції ЗСУ нескінченим потоком. «Їх не шкода, ті групи відправляють у бій одна за одною, — каже Ірина Рибаківа. — Їх кришать-кришать, але всіх утримати неможливо. Реально орки — їх величезна кількість».

На превеликий жаль, втрати серед наших військових тут теж дуже великі. Через рясні обстріли піхотинці просуваються лише вночі і з тієї ж причини не можуть розпалити «буржуйки», аби приготувати їжу. Є можливість лише погріти руки над опонними свічками і закип'ятити воду на газових балончиках.

На Луганщині цими днями найзапекліші бої тривають у районі Білогорівки, Сватового та Кремінної. За словами голови ОВА Сергія Гайдая, частину російських вояк на цю лінію фронту перекинули з Херсонщини. Втім плани окупантів організувати тут масовий наступ постійно зривають Сухопутні війська ЗСУ.

Аби помститися, рашисти вже за традицією щент зруйнували електростанцію у Кремінній, яка була зведена усього лише 2 роки тому і подавала світло практично на всю область.

На Херсонщині у російських вояків справи теж йдуть не за переможним планом. Як повідомив Центр національного спротиву, рашисти цими днями активно вивозять з Нової Каховки до РФ усіх осібників свого окупаційного режиму. Причому йдеться не лише про тих, хто отримав високі посади, а й про всіляку дрібноту, яка брала участь у різних фільтраційних рейдах. «Усі активні зрадники покинули місто, — йдеться у повідомленні, — оскільки відчувають, що його звільнення — лише справа часу».

Не виключено, що незабаром рашисти заберуться геть і з території ЗАЕС у місті Енергодар. «Останніми тижнями ми отримуємо інформацію про те, що вони, можливо, збираються покинути Запорізьку атомну станцію, — повідомив в ефірі національного телемарафону президент НАЕК «Енергоатом» Петро Котін. — Принаймні вже з'явилися відповідні свідчення». Водночас прес-секретар путіна Дмитрій Песков вже встиг спростувати цю новину. Каже, що жодних ознак подібних намірів, про які напередодні повідомили в НАЕК «Енергоатом», «немає і бути не може». Втім саме такі бадьорі заяви у кремлі робили і перед здачею Херсона й виходу окупантів з Харківської області. ■

■ СТОЛИЦЯ

«Хлібця! Хлібчика дай!..»

Ніна Матвієнко пронизливо вшанувала жертв Голодомору у Київській опері

Максим СТІХА

Уперше Україна прожила День пам'яті жертв Голодомору в умовах повномасштабної російської агресії — і це надало меморіальній даті особливого звучання й трагізму. Київська опера на Подолі (директор і художній керівник — Петро Качанов) підготувала до цього дня концертну програму «Молитва Катерини» — суголосну як згадці про трагічні події дев'яносторічної давнини, так і відчуттю страшної загрози, яка нависла над Україною сьогодні.

Програму відкривала кантата-поема «Хустина» на слова Тараса Шевченка авторства класика української музики Левка Ревуцького. Головними дійовими особами тут були солісти Алла Пригара та Сергій Андросчук, оркестр Київської опери під орудою Василя Василенка і хор театру, очолюваний Анжеолою Масленніковою, — невеликий, але бездоганно злагоджений.

Якщо поема-кантата прозвучала як добротна й важлива пам'ятка національного музичного мистецтва, що утврджує його повновартість у загаль-

ноєвропейській палітрі, то справжнім одкровенням стала симфонічна картина сучасного українського композитора Олександра Родіна «Сім останніх слів Ісуса на хресті». Її підготував з оркестром театру славетний Володимир Кожухар, але стан здоров'я не дозволив ветеранові вийти на сцену в день концерту. І його з блиском замінив 26-річний Іван Стецький — диригент за консерваторською освітою і бібліотекар театру за записом у трудовій книжці. Під його паличкою звучання оркестру набуло такого пронизливого трагізму, якому для самовисловлення вже не потрібні слова чи сценічна дія.

Завершувала програму написана в 1992 році «Молитва Катерини» Івана Карабиця на слова Катерини Мотрич. Це дійство в трьох частинах з назвами «Хлібця! Хлібчика дай!..», «Господи, Вседержителю наш!..», «І пливуть Чумацьким шляхом...» мало на меті безпосередньо розкрити тему Голодомору засобами музики, пластики і поетичного слова.

Відомий німецький філософ Теодор Адорно стверджував: неможливо писати

«Молитва Катерини» в Київській опері.
Фото з фейсбуку Петра Качанова.

вірші після Освенцима. Будь-яка розмова засобами мистецтва про неймовірний жах і біль Голодомору так само є вкрай ризикованою. Тут дуже легко збитися на фальш декларативного пафосу. Тому перед режисером Віталієм Пальчиковим стояло надскладне завдання уникнути цієї небезпеки.

Високий трагізм музики Карабиця переконливо втілили оркестр і хор театру та камерний дівочий хор Київського ліцею імені Миколи Лисенка. На авансцені відбувалося дійство у виконанні вбраних у полотняні сорочки юних вихованців театральної студії «АртЕко», які втілювали образи юних жертв Голодомору.

Мелодекламацію на текст Катерини Мотрич прочитала легендарна Ніна Матвієнко. Вона ж а capello проспівала пронизливу заклочну пісню, що ста-

ла містком від жахів 1932—33 років до жахів 2022 року, коли народженою 20 листопада Сергійкові російська ракета, випущена по пологовому відділенню лікарні в Вільнянську на Запоріжжі, відпустила тільки 2 дні життя на цій землі...

Глядачі розділилися з Київської опери зануреними в звичну вже напівтемряву вулицями з почуттям катарсису й чітким розумінням: є речі, які неможливо забути і які не можна вибачити. І саме за цю пам'ять мільйони українців змагаються сьогодні зі страшним російським звіром: хто в шансах на передовій, хто — роблячи надскладні операції при світлі ліхтариків, хто — ремонтує під обстрілами лінії електропередач, хто — попри все виконуючи високого звучання музику. І ця пам'ять робить усіх нас переможними. ■

■ РЕЗОНАНС

Держслужба — без «язика»

Мовний омбудсман оштрафував мера Харкова Ігоря Терехова за спілкування недержавною мовою

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Мер Ігор Терехов змушений до 4 грудня сплатити 3 тис. 400 гривень штрафу за те, що у публічному спілкуванні з журналістами і харків'янами послуговувався мовою агресора. Таку постанову виніс Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень, посиляючись на частину 6 статті 27 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Згідно з постановою, офіційні інтернет-представництва Харківського міського голови у Facebook та Telegram теж мають перейти на українську.

Міський голова Харкова вже прокоментував цю ситуацію. «Авжеж, офіційно я буду говорити українською мовою, — сказав він. — А що стосується мого спілкування з харків'янами, то буду спілкуватися російською, бо це мова, якою 80 відсотків харків'ян сьогодні говорять. Треба бути дуже обережним у мовному питанні, бо завжди нас намагались розділити цим «язиком». Це не таке важливе питання».

До речі, обережність у даному випадку дійсно не завадить. За словами рашистських ідеологів, росія прийшла в Україну з війною саме для того, аби визволити з-під українського гніту «русскоговорящих граждан». Саме тому озвучувати в ефірі телемарафону міфічну статистику, взятую буквально зі стелі, як мінімум некоректно. Наразі чимало харків'ян свідомо відмовляються від мови окупанта. Тому було б добре, якби і позиція міського голови щодо «язика» нарешті стала чітко проукраїнською. А якщо відмовитися від посади, не бути держслужбовцем держави Україна — можна говорити хоч монгольською.

Утім штраф від офісу мовного омбудсман, схоже, таки частково виконав свою виховну місію. Останнім часом пан Терехов під час прямих телевізійних включень говорить українською, державною вів останню сесію міськради. Раніше у таких випадках послуговувався тільки російською. ■

Тетяна РУДЕНКО

■ ЕКСПЕРИМЕНТИ

Наші наукові проєкти на SpaceX

Україна стала третьою державою після США й Канади, що відправляє шкільні експерименти в космос

У межах Програми шкільних космічних експериментів (SSEP) мінілабораторії учнів-членів МАН відправили на Міжнародну космічну станцію (МКС) на кораблі SpaceX Dragon, на вершині ракети Falcon 9.

Делегація учнів-членів Малої академії наук України разом зі своїми науковими керівниками спостерігала за стартом ракети на мисі Канаверал у Флориді — історичному майданчику 39А космічного центру Кеннеді НАСА, з якої запустили всі місії «Аполлона» на Місяць. Два проєкти-переможці минулорічної програми «SSEP. УКРАЇНА» 16-ї місії відправили на МКС, де за інструкціями молодих українських науковців виконують космічну частину досліджень, повідомляє пресслужба МАН.

Крім того, паралельно з роботою мінілабораторій у космосі учасники команд проводять дослідження на Землі під наглядом експертів Nanogacks, NASA та NCSSE. Це обов'язкова складова експерименту. Після завершення досліджень на МКС учасники порівнюють результати космонавтів з тими, що отримали самі в умовах земного тяжіння.

SSEP — це унікальна комплексна програма з розвитку наукової та STEAM-освіти, яка націлена на виховання нового покоління науковців і винахідників. МАН доєдналася до проєкту минулого року, а Україна стала третьою державою після США й Канади, що відправляє шкільні експерименти в космос. У пілотному курсі, який 2021 року організувала МАН, взяли участь 7 закладів освіти з 6 регіонів України. Загалом участь у конкурсі взяли 962 учні 7-11 класів, які виконували експерименти та досліджен-

ня під керівництвом 34 учителів-фасилітаторів і подали до розгляду членів журі 238 проєктів.

Переможцями конкурсу стали два проєкти. Один з них — вихованців комунального закладу «Рішельєвський науковий ліцей» (м. Одеса), які досліджували вплив мікрогравітації на калій (III) гексаціаноферат. Реалізували його 8-класники Андрій Гриб і Микита Скрипник спільно з науковою керівницею Анастасією Маслечко.

Також переможець — проєкт Харківської гімназії №47 (м. Харків), що вивчала затвердіння стоматологічних матеріалів в умовах мікрогравітації. Команда: 11-класники Михайло Гарькавець, Владислав Волков, Софія Давидова, Єлизавета Садчикова разом із науковим керівником Андрієм Самойловим. Харків'янам довелося збирати та відновлювати свій проєкт після прямого влучання російського снаряда в будівлю гімназії.

Незважаючи на повномасштабне вторгнення, учасники обох команд змогли дистанційно доопрацювати проєкти, які зараз відповідають усім інженерним і технологічним вимогам космічних польотів.

«Це знакова подія для Малої академії наук, для наших вихованців, для всіх українських школярів. Можливість долучитися до космічних проєктів, ознайо-

Фото надане пресслужбою МАН.

тися з найбільшими науковими лабораторіями НАСА, взяти участь у безпосередньому процесі старту космічного корабля з найбільшого космодрому світу — раніше це було з області фантастики. А сьогодні наші школярі вже запускають свої космічні експерименти на МКС. Символічно, що старт проєкту збігся з 25-ю річницею польоту в космос українського астронавта Леоніда Каденюка.

Хочу особливо подякувати директорів NCSSE Джеффу Голдштейну та заступникові директора МАН Євгеніві Кудрявцю, які доклали значних зусиль, щоб

цей проєкт відбувся. Також хочу висловити щире вдячність нашому партнеру — Інноваційному парку Unit.City та особисто Василю Хмельницькому за підтримку цього проєкту», — прокоментував подію президент МАН Станіслав Довгий.

Він додав, що діти мали можливість презентувати свої дослідження, спілкуватися із провідними фахівцями НАСА, відвідувати наукові музеї. Станіслав Довгий також підкреслив, що МАН братиме участь у програмі і наступного року — вже розпочався конкурсний відбір наступних проєктів. ■

■ ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ

Жахи геноциду. Переосмислення

В Одесі показують виставку, яка об'їхала Австралію, Британію, Канаду та США

Ярослава РІЗНИКОВА

В Одеському художньому музеї відкрилась виставка «Голодомор очима українських художників» з приватної колекції голови Американсько-української ділової ради Морган Вільямса. Вона сформована з картин, зібраних з 1988 року, і дає можливість прослідкувати процес опрацювання цієї складної і трагічної теми художниками з різних регіонів нашої країни, зроблених у різних техниках. Представлено понад пів сотні робіт таких художників, як: Микола Бондаренко, Віра Барінова-Кулеба, Нестор Кизенко, Ніна Марченко, Микола Шевцов, Володимир Куткін, Іван Новобранець, Ілько Мироненко та інші.

Трагедія Голодомору стала об'єктом навмисного замовчування та ідеологічного табу і мала піти в небуття. Більшовицько-комуністична репресивна система працювала на те, щоб витравити у народі його історичну пам'ять. Інформація про масштабне виморування голодом українців уперто замовчувалась як під час самої трагедії, так і згодом. Сама лише згадка про голод кваліфікувалась як контрреволюційна діяльність, а згодом як антирадянська агітація і пропаганда. Але розвал

Радянського Союзу, унезалеблення України прорвали завісу мовчання, і світ почув про цю страшну трагедію. А завдяки художнім проєктам світ може не лише почути, а й візуалізувати інформацію про неї.

Відкриваючи виставку, голова науково-експозиційного відділу Одеського художнього музею Кирило Ліпатов зазначив: «Якщо в 1980-х роках увага художників концентрувалась на критиці тоталітарного ладу, який призвів до голодомору в Україні, то уже в новітній час художники повернулися до осмислення локального досвіду трагедії».

«Художні твори на рівні емоцій звертаються до підсвідомості та передають жахи страшної трагедії українського народу, влаштованого советами 90 років тому. Впевнений, що незабаром, після Перемоги, відкриватимемо й виставку картин, присвячену пам'яті жертв і героїв сучасної російсько-української війни», — зазначив представник Міністерства закордонних справ України в Одесі Сергій Орлов.

Директор зі зв'язків з громадськістю Американсько-української ділової ради (USUBC), голова правління Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000» Марина Антонова розповіла, що

В Одесі представлені картини з приватної колекції Морган Вільямса. Фото надане авторкою.

«Морган Вільямс узнав від Джеймса Мейса про Голодомор в Україні — житниці Європи. Під враженням від почутого він почав збирати колекцію творів, присвячену цій трагедії. Для нього принциповим було, що всі роботи в його колекції були авторства українських художників».

Загалом нині колекція нараховує близько 450 робіт різного жанру — картини, плакати, гравюри, малюнки, графічні роботи. Всі вони виконані після 1988 року, тому що до 1988 року не можна було навіть згадувати про Голодомор. Ця виставка вже демонструвалась в Австралії, у парламенті Великої Британії, в Канаді й у Чикаго та Вашингтоні (США).

Марина Антонова також повідомила, що 26 листопада, одночасно з Одеською виставкою, відкрилась виставка з колекції картин Морган Вільямса у Ризі.

«Тема Голодомору важлива для розуміння історії

України та процесів її формування. Наша відповідальність — передати ці знання молодому поколінню», — вказав доктор наук, декан факультету історії та філософії Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, голова правління Одеської обласної організації Національної спілки краєзнавців України В'ячеслав Кушнір.

Удень відкриття виставкового проєкту відбулася кураторська екскурсія від Валерія Коршунова. Присутні мали змогу прослухати записи спогадів людей, які пережили Голодомор. Зібрані шістдесятником, письменником Олексієм Різниковим у книзі «Ідло-33. Словник Голодомору» (2003) емоційно-трагічні матеріали було озвучено журналістами «Суспільне UA: Одеса».

Виставка демонструватиметься в Одеському музеї до кінця нинішнього повномасштабно воєнного року. ■

■ ДОВКІЛЛЯ

Білий та строкатий

За день у Дніпро заселили близько 11 тисяч товстолобів

Людмила НІКІТЕНКО

На Черкащині продовжують зариблювати водойми. Днями нових таких жителів заселили у Дніпро.

«За день поблизу села Іркліїв Золотоніського району до Кременчуцького водосховища випущено майже 11 тисяч екземплярів білого та строкатого товстолоба. Середня вага одного екземпляра становила близько 230 грамів», — розповідає перший заступник начальника Державної екологічної інспекції Центрального регіону Сергій Поліщук.

За його словами, загалом заселено майже 2,5 тонни риби. А працівники Державної екологічної інспекції Центрального округу спільно з представниками Черкаського рибоохоронного патруля беруть участь у роботі комісії з контролю за проведенням робіт із заселення молоді водних живих біоресурсів. Він каже, що заселення відбулося за рахунок коштів користувачів водних біоресурсів Черкащини, які придбали мальок риби Іркліївського розплідника рослинних риб.

Водночас, повідомляють в екологічній інспекції Центрального округу, на Полтавщині в адміністративних межах села Світлогірське Кобилляцької територіальної громади виявлено промислове судно з рибалками ФОП «Лісний», які 12 риболовецькими сітками загальною довжиною 840 метрів ловили рибу в межах території природно-заповідного фонду «Нижньоворсклянський», де заборонена господарська діяльність. ■

Нових жителів заселяють у Дніпро в районі Черкас. Фото з ФБ-сторінки Сергія Поліщука.

Тетяна ПАРХОМЧУК

■ МОРАЛЬ І ВЛАДА

Грошовита передова

Солдати світла рятують Україну — наближені до влади отримують високі чини

Сумнівів у тому, що українська армія вийде з війни однією з найсильніших у світі, в нас немає. Так само героїчно на передові рубежі захисту держави вийшли українські енергетики. Вони відважно в максимально стислі терміни витягують країну з суцільної темряви, мороку, холоду, голоду, зневоднення, що невідомо шизофренічно нам намагається влаштувати хижка, люта й неадекватна путінська росія.

Водночас народжується питання: чому Україна, маючи наразі відповідну зброю, не завдає відповідних ударів по об'єктах енергетичної інфраструктури РФ у відповідь? Це що, геополітичні ігри?

Однак чи можемо ми сказати те саме, як про військових та енергетиків, — про цивільну бюрократію України? Про політичний клас? Хоча здебільшого вони проявили себе краще, ніж ми очікували, але їм точно є чого повчитись у ЗСУ та реальних, а не кабінетних бійців енергетичного фронту. Адже саме вони зараз виконують завдання, котрі постануть перед усією країною після перемоги: досягати максимального результату за обмежених ресурсів.

Досвід фронтовиків буде затребуваний у всіх сферах життя. А прихід нових лідерів — питання часу. І саме найближчі роки — час ухвалення рішень, які визначають майбутнє людства на десятиліття. Якої якості чиновники це робитимуть? Такої, яку сьогодні вибудовує офіс президента. Зокрема його керівник Андрій Єрмак.

Це не ставало б гострою темою для обговорення, якби наразі не залишалися без відповіді серйозні запитання і докори українського суспільства безпосередньо до пана Єрмака.

Люди Єрмака — в енергетичну сферу

За даними розслідування Bihus.info, протягом 2021-2022 років на державних посадах високого рівня почали масово опинятися люди, так чи інакше пов'язані з главою офісу президента Андрієм Єрмаком.

Журналісти проекту перерахували державні посади, які останнім часом очолили наближені до Єрмака люди: бізнес-партнери, радники або давні знайомі. Водночас вони наголошують, що самі призначення не свідчать про «щось погане», а важливим є те, що «у ключових кабінетах опиняються люди, ймовірно, зобов'язані рекомендаціям» Єрмака.

Останніми прикладами таких призначень стали зміни в наглядовій раді найбільшого нафтогазового підприємства України — Укрнафти. І коли остання перейшла у повну власність держави, а саме до Мінборони, в ній змінилася наглядова рада підприємства: з п'яти наглядачів двоє — близькі до Єрмака: юристка Роза Топанова і його радник Андрій Гота.

Оскільки для нас наразі енергетичний сектор — чутливе питання виживання, тому, власне, така прискіплива увага до всіх кадрових порухів у цій сфері.

Топанова була юристкою у фірмі Єрмака «Міжнародна правнича компанія», яку той створив наприкінці 90-х. Напередодні приходу Єрмака у політику він із Топановою заснував акціонерне товариство

з такою ж назвою. А ще раніше вона та нинішній очільник ОП як партнери створили адвокатське об'єднання.

Крім Укрнафти, Топанова після приходу Єрмака в ОП стала членкинею наглядової ради «Ощадбанку» та директоркою Національного історико-меморіального заповідника «Бабин Яр».

Водночас щодо Готи у відомостях про призначення вказано, що він є радником Єрмака, а у 2020–2022 роках він також очолював кабінет голови ОП. У вересні 2021-го став членом наглядової ради «Центренерго».

Ще один позаштатний радник Єрмака, Руслан Магомедов, з лютого 2022 року очолює Нацкомісію з цінних паперів фондового ринку. Саме ця комісія забрала акції Укрнафти і передала їх у власність Мінборони.

АнтиАрестович

А тим часом керівник офісу президента Андрій Єрмак знову викликав гостру реакцію українців, зазначивши, що завершити розв'язану росією війну до кінця весни наступного року Україні навряд чи вдасться. Так глава офісу президента сказав під час виступу на Міжнародному безпековому форумі у Галіфаксі. Він прокоментував висловлювання заступника міністра оборони України Володимира Гаврилова про те, що українські сили можуть повернутися в Крим до кінця грудня, а вся

Хто бореться за світло, а хто — за «жирні» посади.

вечірки» та сміховинну «справу Пінчера»... Супроти Єрмака звинувачення набагато серйозніші, але він уперто тримається за посаду!».

Користувач фейсбуку Антон Рогач зауважує: «Дуже цікаво, коли агент фсб щось коментує про війну... Це він нам слова путіна передає?».

Юрій Сидорський: «Як перестане продавати наші таємниці, прискориться закінчення війни».

В'ячеслав Юрченко песимістично дорікнув: «Росія війну (без'ядерну!) програла. Але ми її не виграли. Досить нас дурити».

кручу» і таке інше».

Резонне запитання: чому ми не можемо зараз швидко замінити генератори та усілякі комплектуючі, що їх нам трощить кацапня? За словами пана Кучеренка, тому що ми в енергетичному секторі не готувалися до війни, хоча про те, що буде широкомасштабний напад, було зрозуміло ще після нападу в 2014 році.

«Якщо ми розуміємо і готуємося до того, що ворог може напасти, то сценарій відкриття енергетичної війни, енергетичного фронту очевидний, — вважає Олексій Кучеренко. — Навіть улітку було видно, що

ково-цивільна адміністрація, — каже Олексій Кучеренко. — Бо лише місцева влада розуміє, що важливіше, що можна, а що категорично не можна відключати від електроенергії у певний час. І саме військова адміністрація — єдина вертикаль влади, яка має відповідати за справедливість цих графіків. А в результаті від цього відсторонилися. Зрозуміло, краще, щоб з офісу президента їздили в регіони, робили селфі, кількогадинні наради проводили — ні про що.

Прийжджають в область з ОП і цілу добу морочать голову керівнику ВЦА, фотканням біля стіни, біля це якогось об'єкта... А хто за вас працюватиме? Тому я хочу побачити особу, призначену або розпорядженням РНБО, або урядом, або ОП, або всі разом нехай призначать нам надзвичайного комісара з енергетичної безпеки, щоб ми знали, хто за що відповідає. Маю також низку запитань до того, як поведе себе і газотранспортна система, якщо зовсім не буде тиску? Чи вистачить запасів на наших західних кордонах, щоб відправити газ у Європу, так, як колись ми зробили, коли взимку два тижні були морози до 25 градусів. Але це, знову ж таки, потрібно, щоб технарі розмовляли. А не майстри коливання повітрям. А в нас кожен «круглий стіл» якісь псевдоексперти та юристи збираються і радяться, ведуться якісь нікчемні дискусії та закочуються істерики. Ще питання: а хто фінансує ці «круглі столи»? Так не робиться під час війни!».

І дійсно, в усьому слухна думка пана Кучеренка. І в тому, що, може, замість великого будівництва ці підстанції потрібно було закопати під землю? Є велика потреба в тому, аби призначати не політичних, а професійних і фахових відповідальних осіб, і лише тоді можна вибудовувати стратегію.

Має бути система військової дисципліни в енергетичному секторі. Адже сьогодні в кожного з нас — свій окоп. І в цьому окопі ми мусимо зайняти свою лінію оборони. Причому зайняти її відповідально й професійно. ■

Має бути система військової дисципліни в енергетичному секторі. Адже сьогодні в кожного з нас — свій окоп.

Енергетичний фронт

Наразі оминемо військовий аспект: політичні ревнощі, або як верхівка влади готувалась до нападу рашистів. Ми вже про це неодноразово писали й ставили запитання, не почувши від високопосадовців відповіді: чому вороги швидко дісталися до Києва, Херсона, Маріуполя, Каховки, Енергодара та інших міст?

Отже, зазначимо те, що на високому рівні в Україні енергетикою займаються не енергетики, а юристи. А де енергетики на високих щаблях? Де ті, хто розуміє, як працюють єдина енергетична система, закони Фарадея чи Максвелла? Хто там, нагорі, може прорахувати реакцію системи на ті чи інші рішення або виклики? Окрім того, є купа невирішених технічних питань.

«Не створено відповідний резерв обладнання, не відпрацьовано механізми з європейськими донорами, щоб вони могли швидко допомогти, — зазначає експерт ЖКГ, народний депутат України Олексій Кучеренко. — Європейці кажуть, що готові без зволікань дати, але наші не можуть так швидко взяти, бо в європейців досить жорсткі процедури й не передбачають корупційних складових: тобі дам трансформатор, тобі не дам; по дорозі «щось на-

війна з росією завершиться навесні. Цю думку Гаврилов висловив в інтерв'ю телеканалу Sky News.

«Звучить, ніби ця фраза заступника міністра оборони України — це мрія, — якось хитросплетено сказав Андрій Єрмак. — Звісно, мільйони українців мріють, аби ця війна завершилася якомога швидше. Утім я буду більш реалістичним. Ця війна триває, і я не готовий назвати точний день і час, коли ми переможемо. Але це точно станеться».

Отже, якщо викинути всі зайві слова, то вийде наступне: «Цього року Україна досягла успіхів на полі бою, утім ця війна триває, і ми переможемо».

Активні користувачі соцмереж вибухнули: «Це той випадок, коли паперовий чиновник коментує урядника-фахівця», — узагальнюють українці у своїх коментарях. «Краще б зосередився на проблемі «Вагнергейт».

«Найкраще, що може зробити Єрмак для України, — піти у відставку!». «Навіть якщо всі звинувачення неправдиві, то це був би гідний вчинок, щоб не кидати тінь на Україну в тому контексті!». «Легендарний Борис Джонсон — Черчилль новітнього часу — пішов у відставку через якісь там «ковідні

ПИТАННЯ РУБА

Кремлівська статистика
ГолодоморуЗвернення до Президента України,
українського суспільства та світового
товариства

Українські та міжнародні громадські організації, вчені, дослідники, дисиденти, політв'язні, правозахисники, українська діаспора звертаються до президента України Володимира Зеленського, українського суспільства та світового товариства у зв'язку з антиукраїнською діяльністю міністра культури та інформаційної політики Олександра Ткаченка.

18 листопада, напередодні 90-х роковин Дня пам'яті жертв Голодоморів, за ініціативою пана Ткаченка по всій Україні розпочато знищення бігбордів, розроблених низкою громадських організацій, до вшанування пам'яті 10 млн 500 тис. українців, винищених комуністичним тоталітарним режимом у 1932—1933 роках.

Організатором цієї протиправної, антиукраїнської акції є саме Ткаченко, який з перших днів на посаді міністра продовжив проросійську політику Табачника та здійснює політичні переслідування науковців, які займаються дослідженнями геноциду українців. Звертаємо увагу громадськості та світового товариства, що навіть у часи Януковича, який публічно заперечував Голодомор як злочин геноциду, не переслідували науковців та не знищували соціальну рекламу, яка інформувала про злочини комуністичного тоталітарного режиму.

Свідки та очевидці Голодомору, дисиденти, політв'язні, жертвуючи своїм життям, боролися проти комуністичного тоталітарного режиму, намагаючись довести до суспільства історичну правду про Голодомор, щоб українці були вільними людьми та жили у вільній країні.

Так, Олександра Радченко, сільська вчителька з Харківської області, була засуджена у 1945 році на 10 років концтаборів лише за згадку про Голодомор у своєму щоденнику, який вела у 1933 р.: «... цілі села вимерли. Поля в 32 і 33 рок. залишились незасіяними і незібраними. Збирати було нікому, на Україні померло 16 млн чол., тобто 30% населення».

Розсекречені документи іноземних дипломатів є також доказами масового знищення українців в УСРР. 19 вересня 1933 р. Отто Шиллер, аташе з питань сільського господарства при посольстві Німеччини в Москві, доповідав про знищення 10 млн українців.

Королівський консул Італії в Харкові Серджіо Граденіго у донесенні «Голод» від 22 червня 1933 р. вказував: «Представники уряду визнали, що людські втрати лише в Україні становлять 9 мільйонів душ». В університетському середовищі говорять про 40—50 відсо-

тків від усього населення України, і я вважаю цю цифру (15-16 мільйонів) точнішою».

У 1936 році американський психолог Вільям Гантт з університету Джонса Гопкінса опублікував епідеміологічне дослідження з результатами першої п'ятирічки: 15 мільйонів смертей на основі оцінок радянських службовців комісаріату охорони здоров'я. Доктор Гантт очолював медичний відділ Американської адміністрації допомоги і неодноразово відвідував СРСР, у тому числі влітку 1933 року. У листі до економіста Департаменту сільського господарства США Дани Далрімпл від 6 березня 1964 року доктор Гантт підтвердив, що він «отримав максимальну цифру в п'ятнадцять мільйонів» померлих під час голоду 1932—1933 років.

7 листопада 2003 року з трибуни ООН двадцять п'ять країн світу озвучили Спільну заяву про знищення 7-10 мільйонів українців в 1932—1933 роках, яку підтримали десятки країн, у тому числі й російська федерація.

Президенти України Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко повідомляли про виморення Голодомором 10 мільйонів українців. 28 листопада 2020 року у День пам'яті жертв Голодоморів президент України Володимир Зеленський заявив: «Наслідком Голодомору, що визнаний геноцидом проти нашого народу з боку тоталітарного сталінського режиму, стали мільйони жертв серед українців. Це втрати, співставні з тими, яких зазнала Україна у Другій світовій війні». За офіційними підрахунками, у Другій світовій війні загинуло 9—10,4 млн українців.

Намагання «п'ятої колонії» протягом усього існування незалежної Української держави дискредитувати дослідження чисельності жертв Голодомору є спецоперацією росії з метою приховування масштабів злочину, вчиненого Сталіним. Кремль продовжує контролювати минуле та фальсифікувати історію.

За результатами сучасних наукових досліджень та проведених судових експертиз встановлено, що у 1932—1933 роках комуністичний тоталітарний режим з метою ліквідації українського національно-визвольного руху, знищення української нації та недопущення відновлення Української держави винищив 10 млн 500 тис. українців, з них 4 млн дітей.

Одним з організаторів антиукраїнської кампанії є виконуюча обов'язки директора Національного музею Голодомору-геноциду Леся Гасиджак, яка офіційно заперечує

наслідки злочину геноциду українців.

Така діяльність О. Ткаченка та Л. Гасиджак є грубим порушенням статей 6, 34 Конституції України, вимог Закону України «Про Голодомор 1932—1933 років в Україні», Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», а також протиправним втручанням у діяльність працівників правоохоронних органів та судових експертів, що є кримінальним правопорушенням та загрожує національній безпеці України.

Крім того, Ткаченко та Гасиджак порушили Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р., прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН.

Також діяльність Ткаченка направлена на знищення української ідентичності та культури, він фактично відкрив «другий фронт» проти Української держави та української нації, в той час коли Збройні сили України захищають незалежність держави.

На підставі викладеного звертаємося:

— до президента України Володимира Зеленського з вимогою негайно звільнити з посади міністра культури та інформаційної політики О. Ткаченка та притягнути його до відповідальності згідно з законами України;

— до громадськості України та світу щодо приховування правди «п'ятою колоною» в Україні про вчинені злочини комуністичного тоталітарного режиму під час російсько-української війни, що є загрозою національній безпеці України. Звернення підписали:

Степан Хмара, Герой України, правозахисник, політв'язень, Володимир Василенко, Надзвичайний і Повноважний Посол України, Богдан Футей, доктор права, суддя Федерального претензійного суду США, Семен Глузман, політв'язень, президент Асоціації психіатрів України, Віктор Шишкін, суддя Конституційного Суду України, Володимир Сергійчук, голова Міжнародної асоціації дослідників Голодомору-геноциду, Павло Мовчан, голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, Василь Марочко, почесний го-

лова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців,

Олеся Стасюк, голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців, Олександр Ушинський, член президії Української всесвітньої координаційної ради; голова Асоціації ветеранів війни, учасників АТО, сімей загиблих (померлих) та інвалідів, Ігор Мазур, голова громадської організації «Межимор'є», Михайло Сидоржевський, голова Національної спілки письменників України, Євген Шевченко, голова Спілки народних майстрів України, Георгій Філіпчук, голова Конгресу української інтелігенції, Микола Жулинський, академік, голова товариства «Україна-світ»,

Кирило Стеценко, народний артист України, голова Київського об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, Леонід Мужук, лауреат Шевченківської премії, Валерій Франчук, народний художник України,

Олександр Яковчук, лауреат Національної премії імені Шевченка, Богдан Томенчук, лауреат Національної премії імені Шевченка,

Ігор Калинець, політв'язень, лауреат Національної премії імені Шевченка,

Василь Костицький, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, дійсний член (академік) Національної академії правових наук України, президент Асоціації правників України,

Павло Маковські, голова Асоціації вихідців з України (США), Ірина Ястреб, президент міжнародної організації «Четверта хвиля» (Німеччина),

Роберт ван Ворен, генеральний секретар Міжнародної асоціації «Глобальна ініціатива в психіатрії» (Нідерланди); Дослідницький центр демократичного розвитку імені Андрія Сахарова при Університеті Вітаутаса Великого (Каунас, Литва),

Микола Кочерга, президент Фундації українського Голодомору-геноциду (США), Вікторія Малько, керівник Центру дослідження Голодомору при Каліфорнійському державному університеті (Фресно, США),

Віктор Рудь, юрист, ексголова Товариства українських правників Америки, голова Комітету закордонних справ.

Григорій Омельченко, Герой України, генерал-лейтенант СБУ, ініціатор порушення кримінальної справи щодо геноциду-Голодомору Українського народу в 1932—1933 роках.

ДІЙОВІ ОСОБИ

Хто був першим

Зерна, вкинуті в 2004-му, проросли в 2014-му і дали свої плоди в 2022-му

Зоя КАЗАНЖИ
(фейсбук)

«Соломою треба палити, але бути незалежними. Розуміти, що це святе... Очевидно, пам'ятаючи історію ХХ століття, коли ми п'ять разів втрачали українську незалежність, я думаю, що не треба нагадувати, з якого боку ця незалежність забиралася».

Віктор Ющенко. 2010 рік. Після підписання Харківських угод.

Знаєте, мені було дуже боляче свого часу, коли активно обплывували і цькували Віктора Ющенка, третього президента України.

Ющенко був першим справді українським президентом, який намагався нас повернути до цінностей незалежності і свободи.

Для Ющенка українська мова не була вивченою і набутою. Він першим заговорив про Голодомор — під час його президентства Голодомор 1932—1933 років визнано геноцидом. Саме Ющенко відкрив Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця». За його ініціативи було реставровано палац Кирила Розумовського. Він відкрив монумент «Пам'яті Героїв Крут».

Він був першим президентом, який намагався повернути нам історичну пам'ять. Який був справді не прокремлівським. Який мав чітку ідею розвитку України.

10 січня 2010 року президент Ющенко присвоїв провіднику ОУН Степану Бандері звання Героя України.

Під час президентства Ющенка розпочалися перемовини щодо надання Україні безвізового режиму. Також Ющенко намагався домовитися з Вселенським патріархом Варфоломієм щодо надання Томосу про автокефалію для Української православної церкви, але тоді цьому завадив патріарх РПЦ Алексій II, який терміново прилетів до Києва, незважаючи на те, що не мав запрошення.

Але нічого не було марним. Зерна, вкинуті тоді, в 2004-му, проросли в 2014-му. І дали свої плоди в 2022-му.

Коли ми вже знаємо, як дорого коштує незалежність і як ми готові за неї боротися.

Р. С. Я просто хочу, щоб, попри всі помилки, допущені ним, ми пам'ятали, хто був першим. ■

(сайт texty.org.ua)

ОЦІНКИ

Нескінченні російські атаки на Бахмут приречені на провал

Австрійський військовий експерт Том Купер аналізує події на полі бою

Стратегія

Зростає кількість повідомлень, що путін готує «наступне коло» мобілізації резервістів. Винятково з причини масованих втрат першої хвилі. Проблема залишається тією самою: вс рф знову й знову доводять, що вони не мають змоги водночас мобілізувати, забезпечити, натренувати й відправити на фронт понад 75 тис. солдатів.

Додайте ще нехай 23 тис. тих, що найняті та підготовлені ПВК «Вагнер», і ось вони — ті 100 тис. — максимум, якого можна досягнути за раз (тобто упродовж 2-3 місяців). ...але, оскільки більше половини мобілізованих у жовтні резервістів до сьогодні вже «використано», путін «мусить» розпочати мобілізацію наступної, якщо хоче, щоб було надалі ким воювати.

Відповідно, слід очікувати «приблизно 100 тис.» наступних «свіжих» мобілізованих росіян, що потраплять на фронт десь у середині грудня... ну, або менше, якщо вагнерівцям не пощастить на вербувати наступних 23 тис. найманців, які будуть готові стати гарматним м'ясом для путіна.

Звертаю увагу, що варто тримати в умі ще іншу річ: як показали давніші відступи росіян з-під Києва та Чернігова, їхня катастрофа на Харківщині й теперішній вихід із Херсона, якщо вс рф розгортає десь в Україні понад 150 тис. особового складу, російська логістика починає збоїти, й забезпечити ці сили просто немає можливостей. Тому рано чи пізно їм доведеться відступати. Подібне досі траплялося вже тричі й, будь-те певні, трапляться ще.

Але, як казали тиждень тому путінські пропагандисти, «слухайте президента, любіть батьківщину».

Битва за Донбас

Українці повідомляють, що чисельність російських військ, задіяних уздовж східного фронту, останніми днями суттєво зростає. Зокрема, це сталося між Авдіївкою та Вугледаром. Це може вказувати, що туди відправили значну частину військ, виведених із правобережної Херсонщини. Тут варто зазначити, що оперативні дії обох сторін сильно загрузили у багнюці: випав перший сніг, однак удень температура досі плюсова, тож ґрунт лишається м'яким.

Якщо говорити про «подробиці»...

Район Куп'янська-Сватового... Як повідомляється, українці застосовували РСЗВ (M142 [HIMARS] та інші) для ударів по російських базах та вузлах постачання в районі Сватового та Старобільська.

З огляду на те, що «навіть» [один з головних російських пропагандистських ресурсів] War Gonzo повідомляє про тяжкі бої в районі Новоселівського [Сватівський район], то майже напевне можна стверджувати, що українці в цьому селі, розташованому приблизно за 10 км на північний захід від Сватового, вже перебувають. Далі на південь українці дісталися до шосе Р07 і Р66 у кількох місцях та перетнули перше з них в районі Куземівки: ймовірно, це село перейшло під їхній контроль.

Після тижнів запеклих боїв — коли армія рф змарнувала тисячі життів мобілізованих резервістів, яких гнали в контракти на українські позиції, зай-

няті під час ізюмської офензиви у пізньому вересні та на початку жовтня — українці, зрештою, зайняли Макіївку. Щоб відсунути росіян від цього місця, вони тепер наступають у лісах на схід від Макіївки, у напрямку Пlochанки.

Кремінна... низка важких та тривалих російських контратак на захід від Кремінної, у напрямку Торського та Тернів, до яких вони вдавалися впродовж жовтня та на початку листопада, далися вс рф дуже великою ціною й також провалилися. Проте вони «впоралися із завданням» і зірвали розвиток українського наступу на Кремінну до сезону бездоріжжя. Це не точно, але ЗСУ, можливо, вдалося дістатися Житівки, що на трасі Р66, північніше Кремінної, а ще південних околиць міста. Однак постійні російські контратаки, вогка погода та багnistий ландшафт заважають проведенню оперативних дій.

Зерг раш

Бахмут... під час перегляду моїх старих публікацій піймав себе на тому, що читаю про російські атаки на Бахмут ще від початку серпня. Тобто лінія фронту посунулася відтоді десь на 5—100 метрів. Росіяни — за них тут воюють перш за все колишні в'язні у складі ПВК «Вагнера» — і далі валять у численні

Фото Генштаб ЗСУ.

вої) стрічки «Царство небесне»: «Чого вартий Єрусалим? Нічого. Всього...».

З точки зору військової стратегії та тактики ці нескінченні російські атаки на Бахмут просто-таки приречені на провал: вони замалі, надто погано підготовлені, надто погано підтримані, але їхнім рушієм є манія путіна до захоплення міських центрів, бо ж саме вони мають велике значення для пропагандистської машини. Більша частина його пропагандистів уже починає усвідомлювати, що ця війна обернулася повним провалом і що Росії дуже пощастить, якщо війна «закінчиться просто

бен бодай якийсь успіх... будь-що, лише б не черговий провал (на кшталт Києва, а тоді північного сходу України, а тоді східної Харківщини, а тоді ще Херсона)...

Тому для путіна росармія має захопити будь-яке місто в Україні. Яке саме — не має особливого значення, головне, щоб це було саме місто, а не «якесь чергове село». Ось чому вс рф (і «Вагнер») порушують «правила ведення бою» і замість атакувати в точці між найміцнішими українськими укріпленнями (їх вони взяти не можуть, не в останню чергу тому, що вже втратили там купу артилерії, танків і БТР-

Тому для путіна росармія має захопити будь-яке місто в Україні. Яке саме — не має особливого значення, головне, щоб це було саме місто, а не «якесь чергове село».

атаки вздовж усієї протяжності цього відрізка фронту: від Білогорівки, що на Сівєрському Донці, на півночі, — і до Курдюмівки на півдні. Прочитую мого джерело серед українських військових: «трохи менше роти піхоти, кілька танків, БМП, БТР-ів та МТ-ЛБ, і так щоразу».

Війська ЗСУ називають цю тактику «зерг раш» [термін із комп'ютерної гри Starcraft, коли гравець створює багато дешевих юнітів та шле їх в атаку]. Схоже, більшість таких атак готують навімання та проводять малими підрозділами, тож їх легко відбивають за допомогою поєднання артилерії, мінометів та ПТРК — навіть до того, як їм вдається дістатися позицій ЗСУ. Втрати росіян — величезні: повідомляють про те, що в першій половині листопада за лінією фронту були села, в яких збирали по 500 убитих. Але війська продовжують прибувати, тож тиск на українців не спадає.

Не дивує, відповідно, що багато хто ставить собі запитання — і в Україні, й на Заході: а чим же такий важливий Бахмут, до прикладу? Тобто «щоб що» росіяни вперто наступають на місто, попри всі невдачі та масштаби втрат, яких вони зазнали в останні 3-4 місяці. Гадаю, тут усе просто. Перефразую персонажа на ім'я Салах ад-Дін Юсуф Ібн Айюб (більше відомий як «Саладін») зі (історичної точки зору — жакли-

поразкою» (тобто якщо країна в підсумку не розпадеться). Водночас, оскільки росіяни тепер не мають змоги купувати костюми від Hugo Boss чи останні iPhone, путіну залишається хіба захопити яке-небудь містечко в Україні. Байдуже, який розмір воно має. Байдуже, що воно буде зруйноване вщент. І байдуже, яку ціну доведеться заплатити (одиницею виміру тут є життя тих, хто не може собі дозволити костюми від Hugo Boss або останні iPhone)...

Зважте: регулярні частини вс рф довели свою неспроможність до проведення швидких механізованих наступальних операцій, для яких їх у принципі й готували. Власне, вс рф було знищено під час спроб втілення таких операцій ще у період з лютого по липень. Та все ж путін має повний контроль над збройними силами: його фаворити очолюють раду безпеки; кадировці, фсб, вагнерівці та росгвардія беруть персонально його, а решту — викинули на узбіччя або ж підпорядкували його фаворитам (навіть якщо не офіційно. Тобто персонажі на кшталт шойгу та герасімова лишаються на посадах, але путін їх повністю ігнорує і натомість командує тепер «за допомогою суровікіна»). І він має свої особисті цілі — не військового штибу, а цілі з покращення свого публічного іміджу. Заробляння очок пропаганди. Тим часом для втілення таких цілей потрі-

ів), вони й далі раз по раз б'ють у лоб там, де українські позиції найбільш захищені. Це те, на що вони досі здатні з тими солдатами й озброєнням, які ще в них залишилися. На думку путіна, такі персонажі, як Дворніков і Жидко, а то й усі вс рф, не змогли втілити його цілі. Тепер черга суровікіна — а там хоч потоп. А от на думку суровікіна (та й навіть самого путіна), постійні атаки на Бахмут (і на Авдіївку, див. далі) служать одній військовій меті: вони зв'язують усе більшу кількість українського війська і не дають розгорнути наступальні операції. Схоже, що путін (і суровікін теж) сподіваються, що тут він виграє трохи часу, поки якесь диво не врятує його від тієї пастки, що він її власними руками собі (й цілій Росії) викопав.

Не дивно, що для українців саме ситуація південніше — між Авдіївкою та Вугледаром — видається «критичною». 13 листопада росіяни захопили село Майорськ на схід від Торецька. Українці вже встигли двічі контратакувати, але невдало, оскільки немає інформації про успіх на цьому напрямку. На північ від Авдіївки в районі Кам'янки відбуваються жорстокі бої, обидві сторони залучають підкріплення, атакують і контратакують. На південь від Авдіївки росіяни наступають на досить широкому відтинку фронту — з Пісок на Невельське, з Пісок на Первомайсь-

ке, з Пісок на Водяне і з Донецька на Опитне. Схоже, вс рф захопили Опитне десь між 14 і 16 листопада.

Загалом бої в районі між Бахмутом і Авдіївкою можна приблизно порівняти з Верденською битвою 1916 року: суровікін кидає БТР мобілізованих резервістів на лінії ЗСУ, незважаючи на втрати, намагаючись розгромити українців, оточивши і «форт Дуомон» (Бахмут), і «форт Во» (Авдіївку) з півночі та з півдня. Поки що майже без успіху. [Битва під Верденом тривала майже рік — попри шалені атаки німецьких військ і втрату форти французами, пізніше все захоплене було відвойовано; а далі німці програли війну. — Ред.]

Далі на південь росіяни атакують Мар'їнку, і тут відбуваються жорстокі вуличні бої за масивної підтримки артилерії з обох боків. Єдине, що добре для України — і про це говорили ще в серпні, — російська артилерія має серйозні проблеми через погану погоду: більшість російських БПЛА погано працюють при знижених температурах повітря, не кажучи вже про дощ і сніг. Через це командири росармії мають дуже приблизне уявлення про розташування українських позицій і їхню боєздатність. Результатом стали значні втрати росіян також у Павлівці, хоча на даний момент немає сумніву, що село вони захопили.

Південний фронт

Зате на півдні погода значно краща, особливо в районі Вугледара. За минулі два тижні тут тривали масовані артилерійські обстріли, і росармія застосувала кілька десятків своїх БПЛА «Ланцет». Вочевидь успішно, наскільки можна судити з відео, що їх поширюють владні органи в москві: ці дрони поцілили щонайменше десяток артилерійських установок ЗСУ та різних інших машин. Скільки з них було «знищено», а скільки — «просто пошкоджено», визначити майже нереально: росіяни обривають відео одразу після моменту удару, а українці не озвучують свої втрати.

На захід від Вугледара стоїть Велика Новосілка — там улітку ЗСУ кілька разів героїчно відбили російські атаки. Після цього це місце перетворилося на ще одну фортецю, тому російські атаки кількох минулих днів виявилися невдалими, хоча їх проводили за масивної підтримки артилерії.

Уздовж Дніпра... по суті, майже немає даних про те, що попереднього тижня тут відбувалося. Росіяни самі стверджують, що відвели війська на 15 кілометрів від ріки, і з'являється все більше відомостей, що українці звільнили Геройське. Але, знову ж таки, немає доказів, крім хіба звітів про бої в районі Олешок та удари HIMARS по авіабазах та складах БК глибоко в тилу в росіян.

Повний переклад розміщено на фейсбук-сторінці Ростислава Семківа. ■

Оксана КОВАЛЕНКО

Російська «Приватна військова компанія Вагнера», якою керує бізнесмен Євгеній Пригожин — один з авангардних підрозділів російських військ у нинішній війні. Ця ПВК активно діяла і в інших воєнних конфліктах за участю росії — наприклад у Сирії. Найманці «ПВК Вагнера» також прикривали регулярні російські війська під час боїв за Луганський аеропорт у 2014 році та за Дебальцеве у 2015-му. З 24 лютого цього року «ПВК Вагнера» воює на всіх ділянках фронту, зокрема в Донецькій області. А сам Пригожин вербує до ПВК ув'язнених і обіцяє амністію за участь у бойових діях. Бойовиків «ПВК Вагнера» підозрюють у численних воєнних злочинах, катуваннях, злочинах проти людяності. Один із тих, хто намагається це довести, — британський юрист, партнер британської компанії McSue Jury & Partners Джейсон МакК'ю, який має 30-річний стаж у юриспруденції. У Британії він відомий тим, що вмів добиватися компенсацій у судах для жертв тероризму. 1 листопада 2022 року на засіданні британського парламентського комітету з закордонних справ МакК'ю повідомив, що подає позов проти «ПВК Вагнера» й особисто Євгенія Пригожина. Головна мета — отримати компенсації для постраждалих у війні українців. МакК'ю вже стикався з пригожим, коли цього року захищав розслідувачів Bellingcat від його позову. Кореспондентка «Бабеля» Оксана Коваленко поговорила з МакК'ю про те, як він боротиметься з близьким соратником владиміра путіна в суді та на що можуть розраховувати українці, якщо справу вдасться виграти.

■ Першого листопада ви виступили на засіданні комітету закордонних справ британського парламенту й оголосили про свій позов до Євгенія Пригожина та «ПВК Вагнера». Яке це було засідання і чому вас туди запросили?

— Я тридцять років веду діяльність, яку можна назвати правовою війною громадянського суспільства. Нашою ціллю завжди були терористичні групи: від «Ірландської республіканської армії» до ІДІЛ, «Аль Каїди» тощо. І ця робота завжди була публічною. Велика Британія через мирний процес не змогла засудити ірландських терористів. Я тоді сказав [британському] урядові, що можу подати цивільний позов і отримати компенсацію за дії терористів. Я знав, що ми можемо виграти. Так і вийшло.

Парламентський комітет [Великої Британії] знав, що наша команда дуже цікавилася «вагнерівцями», моніторила їхню діяльність і хотіла її зупинити. Тож коли комітет почав власне розслідування, вони запросили мене дати свідчення.

■ Коли ви почали працювати з українськими справами?

— У нас було багато справ про терористичні атаки на літаки. Коли збили МН17, деякі ваші народні депутати зв'язалися з нами і запитали, як подати позов. Коли почалася повномасштабна війна, багато моїх колег з усього світу зібралися й вирішили, що треба щось робити. Це і юристи, і розслідувачі, і ті, хто займається стратегічними комунікаціями.

Ми швидко зрозуміли, що маємо робити. Перше, ми знаємо, що судові справи можуть змусити уряди ввести санкції проти їхніх фігурантів. «ПВК Вагнера» — терористична організація, це можна довести. Це така тактика путіна — використовувати «вагнерівців», щоб тероризувати українців.

Друге завдання — судові позови про репарації. У нас чималий досвід, і ми точно знаємо, що без справедливості та правосуддя не може бути миру — як не може його бути без репарацій та компенсації. Ми ніколи не покладаємося на комісії з репарації. Вони дають гроші на відновлення інфраструктури, будівництво лікарень, на розвиток громадянського суспільства, але це не про звичайних людей. Вони не повертають гроші людям, які втратили свої магазини, свої машини. Тому ми десяти-

■ СУД ТА ДІЛО

«У «вагнерівців» буде менше часу вбивати українців»

Британський юрист Джейсон МакК'ю взявся довести, що «ПВК Вагнера» — терористи, й отримати мільярди компенсацій для постраждалих українців

тиліттями подаємо позови про репарації заздалегідь і не чекаємо кінця конфлікту. Такі позови можна задовольнити за рахунок підсанкційних грошей, тож ми запропонували цей варіант українським юристам.

Ну й нарешті, про своїми позовами ми відволікаємо терористичні групи від тероризму, бо забираємо їхній час, загрожуємо їхнім статкам і послаблюємо їх. Тобто у «вагнерівців» залишиться менше часу вбивати українців.

■ А з ким ви співпрацюєте в Україні? У вас є команда?

— Ми працюємо з багатьма українськими юристами і юридичними компаніями. У нас є робоча група суддів з Конституційного і Верховного судів, ми працювали з деякими урядовими департаментами. Вони спрямовували нас, допомагали збирати докази.

У нас уже 30 років є команда міжнародних юристів, розслідувачів, розвідників та комунікаційників. Ми збираємо докази проти російської військової машини, яка працює не лише в Україні, а й по всьому світу. Уявімо, ми отримуємо рішення в США або у Великій Британії. І уявімо, ми знаємо, що в Аргентині є майно [«вагнерівців»] — це вигаданий приклад, бо я не хочу видавати реальну інформацію, — а в нас є юристи в Аргентині, які можуть добитися заморожування або конфіскації цього майна, поки ми не отримаємо судове рішення. Тому дуже важливо, щоб у нас була велика мережа по всьому світу.

■ А як ви шукаєте постраждалих?

— У Британії зараз багато українців, наприклад, у будинку зі мною живе українська родина. Вони багато розповідали про те, що пережили, так само, як інші українці, що зараз у Великій Британії. Ми використовуємо їхні свідчення анонімно, принаймні на цьому етапі. Але цей кейс [«вагнерівців»] потенційно підходить для кожного українця, хто вимушено евакуювався до Британії. Йдеться про 100-150 тисяч людей, які можуть приєднатися до справи. За моєю оцінкою, буде близько 100 тисяч жертв, а загальна шкода, про яку має йтися в позові, — п'ять мільярдів фунтів стерлінгів.

Але я реаліст. З кожним клієнтом має працювати юрист, писати з ним листи, заяви, перевіряти документи тощо. У мене немає таких ресурсів. Тому ми розпочали збір коштів і просимо дати нам можливість вести цю справу. Чим більше ми зберемо грошей, тим більше українців ми зможемо залучити і тим більше відповідей притягнути. Ми взяли за «вагнерівців» і пригожина ще й тому, що знаємо їх за попередньою справою — ми захищали в Лондоні Bellingcat у справі проти пригожина чотири місяці тому і виграла.

Позов, схожий на той, що ми подаємо [проти «вагнерівців»] у Великій Британії, готується і в США. Наші американські колеги кажуть, що все буде готово до Різдва. Позов буде подавати згідно з американськими правилами. Так ми зможемо охопити підозрюваних по всьому світу.

■ Чи можете ви розповісти, яка процедура подачі таких позовів у Великій Британії та на якій стадії перебуває справа?

— Спочатку ми маємо написати листа, де викладаємо нашу позицію і наші аргументи. Ми написали і відправили пригожині і «вагнерівцям» такий документ на 15 сторінок. Я не скажу, як ми його передали, але ми це зробили. Далі вони мають три місяці, щоб надіслати нам відповідь на кожний аргумент. Потім усе залежить від них. Якщо вони хочуть боротися, вони можуть прийти до суду у нашій справі і залучити захисників. Якщо ж вирішать не боротися, ми можемо подати позов до суду і просити його винести рішення. В такому випадку позов можуть розглянути протягом року. Якщо вони будуть захищатися, справа може тривати 2-3 роки. Але ми точно знаємо, що судові розгляди у Великій Британії відбуваються набагато

Судді в залі судових засідань судового комплексу Схіпхол 17 листопада 2022 року в Бадхуведорпі, Нідерланди. фото з сайту babel.ua.

швидше, ніж будь-які міжнародні трибунали. В кожному разі в процесі ми будемо заморожувати статки [бізнесменів, що фінансують «вагнерівців»], і не лише в нашій країні, а й по всьому світу. І це для них буде боляче.

■ Ще уточню, це кримінальна справа чи цивільний процес, і тут не йтиметься про покарання за конкретні злочини?

— Це цивільна справа. Але ми в будь-якому разі маємо довести всі факти злочинів, бо інакше ми не виграємо. Тоді суддя має оцінити збитки й винести рішення. На нього можна буде посылатися в будь-якій країні.

■ Ви сказали, що це вперше, коли жертви притягують до відповідальності «ПВК Вагнера». Можете пояснити, чому ви говорите про тероризм і які є докази?

— Ми доводимо, що група «ПВК Вагнера» — це проксі, приватна військова компанія, яку путін використовує для брудної роботи в його міжнародній політиці. Наприклад, в Африці «вагнерівці» підтримують диктаторів і влаштовують переворот, щоб отримати контроль над урановими або золотими шахтами.

В Україні ж «вагнерівці» — терористи. Цей тероризм завдає шкоди українським позивачам прямо чи опосередковано. Прямо — якщо вони постраждали від вибухів, їх катували чи стріляли в них. Опосередковано — це залякування «вагнерівцями», через що люди були вимушені тікати, зокрема в Лондон. Це і означає тероризм. Тож люди отримали шкоду — моральну чи фізичну, отримали травму, їхнє майно постраждало.

■ До кого саме ви хочете позиватися, на кого буде поширюватися ваш позов?

— Поки в мене обмежені ресурси, ми говоримо винятково про пригожина, бо він особливе «ПВК Вагнера». Як тільки буде більше ресурсів, ми зможемо говорити про більше людей.

■ Кілька місяців тому російські пабліки оприлюднили відео, на яких пригожин вербує російських в'язнів у свою компанію просто в тюрмах. Потім цих людей відпустили й відправили воювати в Україну. Чи долучили ви це відео до матеріалів справи і чи доводить воно зв'язок «ПВК Вагнера» з російською владою?

— Звичайно, зв'язок є. Ми будемо доводити, що «вагнерівці» прямо пов'язані з державою. Думаю, ми зможемо притягнути 30-40 підозрюваних — це неонов'язково чиновники, але серед них є олігархи, які фінансують воєнну машину путіна. Про самого путіна поки не йдеться, бо ми стикнемося з проблемою імунітету президента та держави. Але якщо в нас буде достатньо ресурсів, ми знаємо, як притягнути його до відповідальності.

■ На який результат ви чекаєте в цій справі?

— Ми виграємо! У нас є докази терорис-

тичної діяльності найманців «ПВК Вагнера», м'якше в їхній достовірності. Ми отримали їх різними шляхами: від українців, від розслідувачів і розвідників. У нас дуже сильна позиція.

■ А як ви можете довести, що саме через «вагнерівців» українці були вимушені втекти з України?

— Мені не потрібно це доводити, ми не маємо приписувати їм все. Єдине, що я маю довести, — вони є частиною змови і були залучені до тероризму і вторгнення в Україну. Це ключове у справі.

■ Якщо ви доведете, що це був тероризм, що це дасть?

— Це означатиме, що я виграв, а постраждалі отримують компенсації. А урядам інших країн, наприклад США, буде складніше не визнавати «вагнерівців» терористами.

■ Скільки може коштувати такий позов?

— Це залежить від того, наскільки ми зможемо розширити справу. Маленька справа може коштувати 500 тисяч фунтів. Якщо постраждалих буде ставати все більше, якщо «вагнерівці» боротимуться, якщо буде більше підозрюваних, вся робота може коштувати до мільйона.

■ Я чула, що ви співпрацюєте з українським депутатом Сергієм Тарутою. Яка його роль?

— Сергій, як і інші, сильно мені допоміг під час наших поїздок в Україну. Він познайомив нас із потрібними людьми, зараз допомагає збирати докази.

«Бабель» зв'язався із Сергієм Тарутою. Він розповів, що Джейсон МакК'ю вийшов на нього через спільних знайомих британських юристів у травні й запропонував допомогу. Тарута допоміг МакК'ю зустрітися з представниками української влади: спікером парламенту Русланом Стефанчуком, міністром юстиції Денисом Малюською, представником офісу генпрокурора, Міністерства внутрішніх справ та інших силових відомств, провідними українськими юристами та українськими суддями з батальйону «Мрія». За словами Тарути, ініціативу британця підтримали як чиновники в Україні, так і у Великій Британії.

■ Чи можете ви сказати, скільки грошей вже зібрали на цю справу?

— Поки дуже мало, але ми тільки почали кампанію і тільки почали про це говорити зі ЗМІ. Сподіваємось, що згодом підтримка прийде.

■ У 2011 році ви заявили, що хочете притягнути до відповідальності [самопроголошеного президента білорусі олександра] лукашенку за катування та захоплення заручників. Чи ви тоді подали позов до суду?

— Ми співпрацювали з політичними в'язнями білорусі й добивалися їхнього звільнення, розробили юридичну кам-

панію для цього. Один з аспектів цієї кампанії ми назвали «Немає безпечної гавані». Ми зібрали пакет матеріалів для кримінального розслідування. У них ішлося про політичні злочини влади проти політв'язнів. Ми відкрили доступ до цих документів юристам по всьому світу. Вперше цей пакет застосували у Франції. Тоді міністр оборони білорусі їхав туди на конференцію, наші юристи дізналися про це й пішли до суду. В момент, коли вони вже вийшли з суду, він утік, бо його попередили. Але таким чином ми не пустили його на конференцію, а потім він більше й не намагався подорожувати. І це якраз було кримінальне переслідування, не цивільний кейс. Те саме, до речі, ми можемо робити з «вагнерівцями».

■ А щодо лукашенки були якісь дії?

— Ні, він не залишав країну.

■ У 2011 році, коли ви говорили про лукашенку, ви сказали, що готували позов проти нього, бо він був останнім диктатором у Європі. Тепер у Європі двоє диктаторів — лукашенко та путін, чи готуєте ви щось щодо останнього?

— Якщо ви питаєте, чи можу я подати цивільний позов проти путіна за його причетність до тероризму і воєнних злочинів та незаконне вторгнення, — так. Але я не можу зробити це без ресурсів. Тому що у відповідь росіяни наймуть сотні юристів. Але загалом це реально, він зробив деякі помилки. У таких справах ми маємо досвід, ми судилися з Каддафі й виграли цей кейс в Америці, і наші американські клієнти отримали десятки мільйонів кожен. У разі смерті родичі отримали компенсації до 10 мільйонів доларів за людину, 3-7 мільйонів за серйозні ушкодження.

■ Ви, напевно, в курсі ідеї створити спеціальний трибунал, де Україна хоче притягнути до відповідальності путіна та інше політичне і військове керівництво росії. Чи є перспективи в такому трибуналі і як краще його створити?

— Чи вірю я в такий трибунал? Абсолютно. Чи має в нього бути гібридна природа і чи варто там розглядати питання репарації і компенсації? Так. Але проблема в тому, що цей процес затягнеться надовго. А кількість тих, кого можна буде притягнути до відповідальності, не така велика.

Ну й головне — потрібно використовувати всі шляхи. Уявімо, путін таки потрапить на спецтрибунал. Це все одно буде непросто. Коли був Нюрнберг, нацистська Німеччина зазнала поразки, вона була розбита вщент. Це не той сценарій, по якому йде війна росії й України. Коли ви нарешті переможете, росія не буде зруйнована. Чи захоче вона співпрацювати? Наша ідея з цивільними позовами не суперечить спецтрибуналу, а доповнює його. ■

■ ВДЯЧНІСТЬ

Не словом, а ділом

Відважний 23-й інженерно-позиційний полк, який із кожним днем наближає нашу країну до перемоги

«Ні хвилини без діла». 23-й інженерно-позиційний полк в роботі.

Аліна ПОГАРЬ

24 лютого 2022 рік — день, коли українці прокинулися в іншій реальності. Дата, яка поділила життя кожного на «до» та «після». День повномасштабного вторгнення росії до України й низка питань у голові, а ключове: «А що ж далі?».

А далі війна... Безжална та страшна, не така, яку показували в кіно, і не така, про яку читали на уроках історії. В один момент зірвалися соціальні маски й одягнули каски нові герої нашого часу. Понад вісім місяців наші захисники роблять все можливе та неможливе для того, щоб дати відсіч ворогу, відвоювати територіальні кордони та горизонти національної свободи.

Сьогодні особливу увагу я хочу звернути на 23-й інженерно-позиційний полк, який із самого початку війни стоїть на захисті півдня України: займається організацією фортифікаційних споруд, опорних пунктів та створює багаторівневу систему захисних рубежів. Їхнє вміння правильно облаштувати та маскувати позиції, бліндажі рятують тисячі життів наших захисників. Крім того, попри складні щоденні завдання щодо захисту нашого регіону, вони не забувають про мешканців Запорізької області.

Іноді виникають ситуації, коли бійці полку виручають людей, що потрапили в халепу за мирною роботою, як це трапилося з водієм вантажівки, яка перекинулася. На щастя, поруч опинилися підлеглі Дениса Закієва — комбата інженерного полку, які миттєво відреагували і прийшли на допомогу водієві. Такі ситуації підтверджують, що людяність і небайдужість — у крові українців, а стереотип «Моя хата скраю...» зовсім не відповідає дійсності. Пишаюся тим, що знаю таких Людей і живу з ними в одній країні!

Від імені кожного свідомого українця хочу висловити слова подяки командувачу Сил підтримки Збройних сил України Дмитру Герезі, командирі полку Олегу Резуєнчу, командирі батальйону Денису Закієву та головному сержанту роти Олександрі Верцінському! Щиро дякую вам за мужність, людяність, за те, що відстоюєте незалежність України та захищаєте її інтереси, цілісність і гідність, твердо тримаєте позиції та відбиваєте напади ворогів, оберігаєте наш спокійний сон.

Бажаю вам та вашим побратимам здоров'я, невичерпної енергії та миру, щасливого майбутнього у вільній, незалежній, квітучій Україні!

Разом до перемоги! Слава Україні! ■

Дорожно-транспортну пригоду, коли перекинулася вантажівка з насадженнями, допомогли «разрулити» бійці 23-го полку.

■ ПРИХИСТОК

Щоб було як удома

У Черкасах облаштували житло для 350 переселенців

Міський голова Анатолій Бондаренко представив прихисток його новоселам.

Людмила НІКІТЕНКО

Наразі в Черкасах завершують облаштування першого шелтера для внутрішніх переселенців.

Як повідомили «Україні молодій» у Черкаській міській раді, під житло переобладнали будівлю, де раніше функціонувала дитяча поліклініка. У тимчасовому прихистку розселятимуть жінок із дітьми, одиноких літніх людей та людей з інвалідністю. У ньому одночасно зможуть проживати близько 350 осіб.

Ремонтні роботи відбувалися коштом місцевого бюджету, з облаштуванням кімнат меблями та побутовою технікою допомогли міжнародні фонди. Серед них — Саб-офіс УВКБ ООН, Міжнародна організація з міграції, Міжнародний фонд «Відродження», Association Les Amis de la Pologne та громадська організація «Україна на часі» — Spotlight on Ukraine.

Цей заклад відрізняється від типових гуртожитків. Тут передбачено штат,

який не просто прийматиме на поселення і супроводжуватиме проживання, а й працюватиме з людьми для соціальної та психологічної підтримки.

«Ми подбали про те, аби проживання в тимчасовому прихистку було максимально безпечним та зручним. На кожному з чотирьох поверхів є душ, кухня та вбиральні. На першому — створено доступні умови для людей з інвалідністю», — розповідає міський голова Черкас Анатолій Бондаренко. За його словами, Черкаси з перших днів пов-

номасштабного вторгнення приймають внутрішніх переселенців (які інколи приїжджають з одним рюкзаком) і підтримують їх, аби люди, котрі пережили жахи війни, могли адаптуватися на новому місці.

«Ми й надалі створюватимемо умови для переселенців. Адже найголовніше завдання для всіх нас сьогодні — об'єднатися і перемогти», — наголошує Анатолій Бондаренко. Він каже, що після української перемоги ця будівля використовуватиметься для потреб громади міста Черкаси. ■

У Черкасах подбали про те, аби проживання переселенців у тимчасовому прихистку було максимально безпечним та зручним.

Фото пресслужби Черкаської міської ради.

Олег ГАНСЬКИЙ

■ ЕНЕРГЕТИКА ВІЙНИ

Запобіжник «від кацапа»

Українську енергетичну систему будували з урахуванням навіть ядерної війни, але влада і менеджмент енергокомпаній вчасно не подбали про її захист

■ А ТИМ ЧАСОМ...

І дрова зайвими не будуть...

Уряд ухвалив рішення про заборону експорту паливної деревини. «Це сприятиме накопиченню її в Україні. А вже в багатьох громадах, особливо прифронтових, деревина наразі — основний ресурс для опалення. Атаки Росії на енергосистему лише його посилюють стратегічне значення», — пояснив прем'єр-міністр Денис Шмигаль, зазначивши, що водночас держава працює над збільшенням обсягів поставок із закордону трансформаторів та високовольтного устаткування. Також ЄС запустив ініціативу «Генератори надії», яка допоможе максимально швидко задовольнити попит українських громад в електрогенераторах.

Після цілої низки масованих ракетних ударів по українській критичній інфраструктурі енергетики навчилися буквально за кілька днів відновлювати головні «ключові точки» системи. Не на сто відсотків, іноді самі енергетики допускають помилки, але назагал критичної ситуації досі вдається уникати. Принаймні про класичний блекаут, коли ціла країна чи окремі її регіони на кілька днів поринають у п'ятьми, ми тільки чуємо у розділі «прогнози».

Росія знає слабкі місця

«Наприкінці позаминулого тижня ми через обмеження щодо великої генерації могли покрити до 10 тисяч мегават, а вже минулого понеділка покрили 13 тисяч. Вечірній максимум у нас 16 тисяч. Дефіцит 3 тисяч. Відключення, які відбуваються зараз, — це не мережеві відключення по вузлах. Це відключення за балансом, оскільки 3 тисячі мегават не вистачає. Навіть у Києві всі обмеження мають балансову, а не мережну природу», — сказав експерт у галузі енергетики Віктор Куртєв. І зазначив, що так швидко досягти стійкості вдалося завдяки професійній роботі енергетиків нижньої та середньої ланки.

При цьому, на його думку, навіть нові масовані ракетні удари по Україні не викличуть повний блекаут у країні. «При всій нашій неорганізованості, ворожій агентурі, яка продовжує діяти у нас... За рахунок героїзму нижньої та середньої ланки основних енергетичних компаній і з урахуванням того, що енергосистема — це дуже надійна штука, яка проектувалася в розрахунок на можливість третьої світової війни, можливо, ядерної — її дуже складно буде погасити», — зазначив він.

Ще одним важливим фактором Куртєв назвав обмежену кількість високоточних ракет у Росії, які, мабуть, уже черпають із так званого недоторканного запасу. «Але навіть якщо всі вистрелять у нуль — вони не здатні нас погасити повністю», — додав експерт, заявивши, що Росія знає, як працює енергетична система України, тож прицільно б'є по інфраструктурі. Тому наступними цілями можуть бути об'єкти, менш пошкоджені атаками ворога.

Як стверджують самі енергетики, детальна інформація про енергетичні об'єкти України ще до початку повномасштабної війни була у мережі. Крім того, в Росії зараз живе багато людей, які раніше навчалися в Україні та працювали в енергетиці. Тому знайти таких людей «інформаторів» нескладно. До того ж часто ворог отримує інформацію про наслідки ракетних ударів та масштаби руйнувань від людей на місцях. Досі проблему як переконаних шанувальників «руського міра», що працюють проти нас, так і не надто передбачливих українців, які фотографують пошкодження енергооб'єктів, аби заробити лайків на хайпі, ще не вирішено. Виходить же ж, що ті об'єкти, які не постраждали, часто стають об'єктами наступних атак.

АЕС на генераторах

Під загрозою опиняється і така чутлива для українців галузь, як атомна енергетика: ракетні обстріли призводять до зупинки українських АЕС, атомні станції працюють у позаштатних ситуаціях, що таїть у собі численні загрози. Вже офіційно підтверджено попередні оцінки про

знеструмлення всіх енергоблоків на чотирьох діючих АЕС України під час масованого ракетного обстрілу 23 листопада. А це, до речі, 15 енергоблоків сумарною потужністю 13,835 ГВт. Було. До початку нинішнього року, коли найбільшу в Україні та Європі Запорізьку АЕС захопили загарбники. Втім, значення атомної енергетики важко переоцінити. Так, наприклад, минулоріч українська атомна генерація неслась основне навантаження в енергосистемі, її частка збільшилася на 4 відсоткові пункти — до 55%.

«Останній ракетний удар мав тяжкі наслідки: усі атомні електростанції України було знеструмлено. Це перший випадок, коли всі чотири українські АЕС було знеструмлено одночасно», — заявив на критичному засіданні міністрів енергетики ЄС міністр енергетики України Герман Галуценко, наголосивши, що світ іще ніколи не бачив, щоб стільки блоків АЕС одночасно перебували в режимі блекауту, та закликав не залишати такі атаки країни-терориста без відповіді.

Генеральний директор Міжнародного агентства з атомної енергетики Рафаель Маріано Гроссі підтвердив, що Україна повідомила МАГАТЕ про вимушену роботу енергоблоків від дизельних генераторів для живлення електроенергією в режимі зупинки. «Повна та одночасна втрата зовнішнього електропостачання українських атомних електростанцій призводить до того, що ситуація з ядерною безпекою в країні стає дедалі хиткішою, складнішою і небезпечною», — заявив Гроссі.

Тривожно виглядає і ситуація в окупованому Енергодарі: аварійні дизель-генераторні станції працювали там після ракетного удару пів доби, коли вдалося отримати доступ до основної лінії 750 кВ та резервної 330 кВ. У МАГАТЕ додали, що чотири блоки ЗАЕС тепер залишаються в режимі холодної зупинки, тоді як два інші блоки повертаються до гарячої зупинки, що дозволяє забезпечувати АЕС паром, а місто Енергодар — теплом.

Щоб спровокувати зупинку АЕС та колосальний дефіцит електроенергії в Україні, російські терористи б'ють по вузлових трансформаторних підстанціях та перебувають лінії зняття потужності. Оскільки відключення АЕС від мережі може мати загрозові наслідки, блоки негайно підключаються до аварійних дизель-генераторів.

Як пояснюють фахівці, резервні генератори включаються, щоб перевести блок у холодний стан, знизивши температуру першого

контуру, який знімає тепло від ядерної реакції, на що йде 15 годин. Далі електроенергія потрібна для роботи насосів та іншого обладнання. Якщо й генератори відмовлять, починається відлік часу до початку розплавлення активної зони реактора, що загрожує наслідками, як на Фукусімі, японській АЕС, яка зазнала аварії після цунамі, коли відмовило охолодження реакторів.

На думку фахівців, не можна виключати й повторення терактів проти українських АЕС: після першого прецеденту 11 жовтня атаки енергетичної інфраструктури регулярно повторюються. Щойно українська сторона встигає хоч якось відремонтувати ушкодження, країна-терористка накопичує ракети для наступного удару. «Оскільки до початку війни українська та російська енергосистеми були синхронізовані, росіяни добре знають усі «тонкі місця», куди потрібно завдати ударів», — пояснює у коментарі для ЗМІ експерт у сфері ядерної енергетики Ольга Кошарна.

І закордон не в усьому допоможе

Врегулювати проблему пошкодження енергосистеми нам допомагають наші зарубіжні партнери. Нещодавно міністр енергетики України Герман Галуценко провів екстрені телефонні розмови з єврокомісаркою з питань енергетики Кадрі Сімсон і керівництвом Міненерго США про руйнівні наслідки ракетних обстрілів 23 листопада для української енергосистеми.

Галуценко наголосив на нагальній потребі енергосектору України в підтримці міжнародних партнерів. «Ми вдячні за вже поставлене в Україну обладнання і матеріали. Водночас сьогодні ми маємо нагальну потребу у високовольтному обладнанні для відновлення та стабілізації роботи енергосистеми», — заявив міністр, почувши у відповідь запевнення партнерів у цілковитій підтримці та готовності здійснити відповідні заходи для допомоги енергетичному сектору України.

Утім, як заявив голова комітету ВР з питань енергетики та ЖКГ Андрій Герус, після російських ракетних атак електроенергія з країн ЄС не може дійти до кінцевого споживача в усі регіони України через пошкодження мереж. Так, за словами Геруса, Україна працює над купівлею того обладнання, яке необхідне для ремонту енергосистеми. При цьому країни Євросоюзу, які мають залишки обладнання на складах, вже відправили їх до України.

«Укрэнерго» показало зруйнований трансформатор. Хто кого: віроломство та агресія росіян чи спільна робота українських енергетиків із західними партнерами?..

«Ми працюємо над закупівлею обладнання, яке потрібне сьогодні, і над замовленнями обладнання, яке будемо використовувати в майбутньому. Є європейські країни, які мають на своїх складах залишки необхідного нам обладнання, воно вже доставляється в Україну», — розповів він, наголосивши, що ситуація з енергопостачанням після останнього ракетного обстрілу 23 листопада складна по всій країні: існує проблема як з енергомережами, так і з генерацією електричної енергії. За словами депутата, для відновлення роботи енергосистеми оператор системи передачі електроенергії «Укрэнерго» використовує резервне обладнання, закуповує нове та отримує обладнання від західних партнерів як допомогу.

«Імпорт може допомагати у певних обсягах, але зараз можливість імпорту непропорційні тим проблемам, які виникли після ракетного обстрілу енергосистеми 23 листопада», — додав Герус.

Про безпеку вчасно не подбали

Незалежні експерти при цьому зауважують: на тлі героїзму рядових енергетиків чітко видно прорахунки вищого менеджменту. Такої думки, зокрема, експерт Віктор Куртєв. «За 9 місяців війни не ухвалюємо навіть необхідних організаційних рішень. У середині компанії усе ефективно, але немає жодного центру, який міг би вольовим рішенням у разі потреби, наприклад, передати з балансу однієї компанії резервний трансформатор на баланс іншої», — сказав він.

Із ним погоджується експерт Олексій Куц. «Поставити нове енергетичне обладнання замість знищеного російськими ракетами складно, йдеться про 6-8 місяців. Утім виникає запитання: загроза знищення енергетичної інфраструктури виникла лише зараз? — написав він на своїй сторінці у фейсбуку. — Ні, про неї було відомо щонайменше влітку. Вже тоді можна було замовити кілька запасних комплектів за кожним критично важливим об'єктом. У приватної компанії не вистачає на це коштів? Тоді використовуйте резерв уряду. Немає грошей у Кабміну? Тоді частково використайте резерв НБУ, про механізми якого вже йшлося... Про зміцнення об'єктів говорити не буду, може,

їх і зміцнили. Ось тільки на одному фото спаленого трансформатора побачив розбитий габійон із мішків з піском. Так собі захист, м'яко кажучи.

А тепер рахуємо. Ціна питання — 1 млрд грн. Ідеться про вартість виготовлення всього дублюката знищеного обладнання. Тобто 3-4 млрд грн, витрачених улітку, — 3-4 комплекти обладнання у розпорядженні зараз. Але один мільйон внутрішніх переселенців — мінімум 1 млрд євро на місяць мінус із нашого платіжного балансу. Два мільйони біженців, відповідно, 2 млрд євро. За кілька зимових місяців — 4-6 мільярдів євро. Замість 4-6 мільярдів гривень, не інвестованих улітку.

І як результат: героїзм пересічних енергетиків та терпіння простих громадян компенсує прорахунок чиновників у теплому кабінеті».

«Струм» дорожчати не буде

Нині через ракетні атаки ворога на об'єкти енергетичної інфраструктури половина енергосистеми України вражена обстрілами і потребує відновлення. Усе це, звісно, вимагатиме велетенських коштів. Частково витрати покриватимуть за рахунок підвищення вартості електроенергії. Але для населення тарифи на неї залишаться незмінними.

На цьому, зокрема, наголосив генеральний директор компанії YASNO, яка постачає електроенергію для киян, Сергій Коваленко. За його словами, вартість збитків, завданих російським агресором об'єктам енергетичної інфраструктури, становить, за різними оцінками, від 70 до понад сотні мільярдів гривень. За словами міністра інфраструктури Олександра Кубракова, розмір збитків становить сотні мільйонів доларів. Наразі ніхто точної суми не називає, адже неможливо оцінити весь обсяг руйнувань. Достеменно відомо: це потребуватиме колосальних затрат. Але цю проблему вирішуватимуть не за рахунок пересічних українців. Принаймні не зараз.

За словами Коваленка, будь-які розмови про підвищення тарифів на електроенергію для населення є фейком, який поширюється в інтернет-мережі ворогами. Принаймні до закінчення опалювального сезону, тобто до 31 березня 2023 року, ніхто тарифів не чіпатиме. ■

■ ВІНАХІДНИЦТВО

Прокладки з фільтрів для протигазів і мікрохвильовки з радарів

Як випадкові та неліквідні військові винаходи назавжди змінили мирне життя

Сергій ПИВОВАРОВ
(сайт babel.ua)

Масштабні війни не раз ставали часом великих відкриттів. І йдеться не лише про розробку новітньої зброї. Безпечні бритви, кулькові ручки, застібки-блискавки, водостійкий скотч, цифрове фото, комп'ютер і навіть інтернет — це все військові винаходи, які давно стали частиною мирного побуту. А деякі незамінні сьогодні речі з'явилися як «відходи» або «брак» військового виробництва. Так було з гігієнічними прокладками та паперовими серветками, «мікрохвильовками» та суперклеєм, що мав склеїти руки своєму винахіднику, аби його помітили. «Бабель» розповідає історію побічних військових винаходів, які назавжди змінили наше життя. І невеличкий спойлер: саме в такий спосіб з'явилась одна з найпопулярніших дитячих іграшок.

Прокладки та одноразові серветки

На початку ХХ століття світ готувався до великої війни. Це стосувалося не лише урядів, а й приватних компаній, які планували заробити на державних тендерах. Однією з них була невеличка паперова фірма Kimberly-Clark. Вона виробляла фільтри для протигазів. Конкуренція в цій ніші була досить високою. Тож на початку 1914 року голова дослідницького відділу Ернст Малер разом із віцепрезидентом Джеймсом Кімберлі вирушили в турне целюлозно-паперовими заводами Європи в пошуках нових ідей та інновацій. Так на очі їм потрапила целюлозна вата, яку виробники позиціонували як ноу-хау-фільтр у протигазах.

А Малер і Кімберлі зауважили, що новий матеріал вбирав вологу швидше, а у виробництві був удвічі дешевший за бавовну. Тож ідея була на поверхні — бізнесмени вирішили пристосувати нову вагу для перев'язування ран. І не прогадали. З початком Першої світової війни бавовна стала дефіцитом. Kimberly-Clark отримала держзамовлення на целюлозну вату для шпиталів і почала виробляти її у промислових масштабах.

Однак по завершенні війни попит на товар прогнозовано впав, і виробництво довелося зупинити. Аж тут до керівництва компанії дійшли чутки, що французькі медсестри Червоного Хреста використовували їхню продукцію для особистої гігієни під час менструацій. Тоді Kimberly-Clark скупилась залишки целюлозної вати у військових і вирішила створити новий товар. Уже в 1920 році компанія представила гігієнічну прокладку з 40 найтонших шарів це-

Look for Kotex in the immaculate new boxes with removable green wrappers!

Реклама прокладок kotex.
Фото з сайту google.com.

люлозної вати, загорнутих у марлю. Новинку назвали Kotex: скорочення від англійського cotton texture — бавовняна текстура.

І тут бізнесменів спіткала нова біда — інноваційний продукт треба було якось рекламувати. Але як, коли навіть просто говорити про менструацію було непристойно? Жінки соромилися купувати новий засіб гігієни. Тож компанії довелося домовлятися з аптеками, щоб ті виставляли біля каси дві коробки. В одну жінки мовчки клали гроші, з іншої брали упаковки з прокладками. Згодом найсмівливіші почали пошепки промовляти продавцеві слово-пароль «котекс», і той одразу розумів, що потрібно.

Та в перші роки продажі все одно були не такі, як хотілося б власникам компанії. І тоді для колишніх протигазових фільтрів знайшлося нове застосування. І знову майже випадково — коли один із технологів фірми обробив целюлозу гарячою праскою і помітив, що вона стала більш гладкою і м'якою. Після кількох років експериментів у 1924 році з'явився новий продукт — одноразові серветки Kleenex. Їх рекламували як альтернативу носовій хустці під слоганом «Не носи застуду в кишені».

Мікрохвильова піч

Під час Другої світової війни інженери союзників мали мрію. Вони хотіли створити радарну систему, яка б використовувала електромагнітні хвилі мікрохвильового діапазону і пеленгувала менші об'єкти, ніж існуючі радари.

Одним із тих, хто працював над таким проєктом, був інженер компанії Raytheon Персі Спенсер. Раніше він уже відзначився кількома винаходами у військовій сфері. Наприклад, допоміг розробити неконтактні детонатори, які дозволяли підривати артилерійські снаряди в повітрі до того, як вони влучать у ціль.

Тепер Спенсер працював над тим, щоб збільшити потужність магнетронів — генераторів електромагнітних мікрохвиль. І якось у 1945 році після чергових до-

слідів із магнетроном Спенсер помітив, що арахісовий батончик у його кишені розтанув, і то не від тепла його тіла.

По завершенні війни інженер сконцентрувався на кулінарних досліджах. Спочатку він поклав на магнетрон куряче яйце, та за кілька хвилин воно вибухнуло просто йому в обличчя. Тоді він узяв за «піддослідного» попкорн. І вже наприкінці 1945 року запатентував новий винахід — мікрохвильову піч для розігрівання та приготування їжі. Пам'ятаючи, що спочатку він узагалі планував створити радар, Спенсер назвав новинку Radarange.

У 1947 році компанія Raytheon, де працював Спенсер, випустила на ринок першу комерційну мікрохвильову піч. Але вона навряд помістилася б у вас удома, адже була понад 1,8 метра заввишки і важила понад 300 кілограмів. Та й коштувала така новинка недешево — понад 2 тис. доларів. Тож спочатку мікрохвильові печі закуповували для армійських їдалень і великих ресторанів.

Та за кілька десятиліть «мікрохвильовки» стали компактніші й дешевші. Наприкінці 1960-х у США стався справжній «мікрохвильовий бум» — до середини 1970-х там щороку продавали мільйон таких пічок.

Суперклей

У 1942 році американський хімік Гаррі Кувер намагався створити прозорий пластик для оптичних прицілів зброї. Під час одного з експериментів він отримав хімічну сполуку ціаноакрилат. Ця речовина була прозорою і швидко тверділа. Але був у неї один суттєвий недолік — вона липла буквально до всього і псувала лабораторне обладнання. А якось навіть склеїла палець самому Куверу, тож від подальших дослідів він вирішив відмовитись.

До ціаноакрилату Кувер повернувся в 1951 році, та знову майже випадково. Тоді він працював у дослідному центрі компанії Eastman Kodak над створенням термостійкого акрилового полімеру для ліхтарів у кабінах

«Мікрохвильовку» та магнітофон раніше міг собі дозволити не кожен.
Фото з сайту google.com.

Сучасний побут важко уявити без суперклею.
Фото з сайту google.com.

реактивних літаків. Дослідник склав довжелезний список різних хімічних речовин, властивості яких треба було вивчити, щоб з'ясувати, яка з них може стати у пригоді для подальшої роботи. На сполуці номер 910 досліді довелося призупинити — лінзи одного з приладів склеїлися намертво. Під цим номером у списку був той самий ціаноакрилат.

Цього разу Кувер оцінив можливий комерційний потенціал сполуки і взявся вдосконалювати формулу майбутнього суперклею. Потрібно було підібрати стабілізатори, щоб клей не твердів у тубіку, і пластифікатори, щоб сполука «не розклеїлась» під впливом тепла та кислот. У 1958 році новий клей вийшов на ринок під назвою Eastman Compound 910 — на згадку про той самий номер зі списку. Брендіві назви Super Glue та Crazy Glue з'явилися трохи згодом.

Однак новинку оцінили не одразу, покупці просто не вірили в його чудодійні властивості. Та якось Кувера запросили на тоді популярне телешоу Гері Мура «У мене є секрет». Під час ефіру Кувер і Мур висіли на поперечинах, які трималися на одній краплі суперклею. Кращої реклами годі було шукати.

Справжній бум на суперклей стався під час війни у В'єтнамі. Польові медики почали склеювати ним рани, що дозволяло зупинити кровотечу і довести пораненого до шпиталю. Згодом цей клей з'явився в аптеці кожного солдата. У медицині суперклей використовується й досі, зокрема, з трохи переробленою формулою. Та й загалом суперклей став універсальним засобом у багатьох галузях, навіть у криміналістиці — його випари допомагають виявити відбитки пальців.

Бонус: іграшкова пружинка Slinky

У 1943 році інженер-механік Річард Джеймс намагався створити механізм для стабілізації чутливих приладів на кораблях під

час шторму. Він багато експериментував із різними пружинами, і якось одна довга гвинтова пружина впала в нього з рук і зробила кілька «кроків».

Інженер, може, і не звернувши на це уваги, якби не його дружина Бетті. Вона запропонувала зробити з пружини іграшку. Наступні два роки подружжя витратило на її розробку. Вони випробували сотні різних дротів у пошуку найкращої комбінації напруги та еластичності, щоб іграшка змогла «ходити». Фінальний прототип був зі шведської синьо-чорної сталі та складався з 98 витків 6,35 сантиметра заввишки. Саме Бетті виграла назву для нового винаходу Slinky — витончений.

Новинку вартістю один долар презентували під Різдво 1945 року в одній із крамничок у Філадельфії. Бетті так переживала, що спочатку навіть попросила подружку купити одну іграшку, щоб привернути увагу інших покупців. Та побоювання були марні. Трохи більш ніж за годину Джеймси продали всі 400 екземплярів, що в них були.

Тоді Річард і Бетті заснували фірму James Industries зі стартовим капіталом \$500 і запустили слінки в масове виробництво. У 1960-х Річард залишив дружину і відійшов від справ. Тож фірмою почала опікуватися винятково Бетті Джеймс. Вона розширила лінійку — з'явилися Slinky Jr для маленьких дітей; Slinky з пластику; Neon Slinky, що світиться в темряві; собака з корпусом із пружини Slinky Dog та окуляри з очима на пружинах Crazy Eyes.

У 2000 році Slinky внесли до американської національної зали слави іграшок. На сьогодні у світі продали понад 250 мільйонів таких забавок. Утім Slinky використовували не лише як іграшку. Під час війни у В'єтнамі вона замінювала радіоантену. Ці пружинки побували і в космосі, де брали участь в експериментах NASA з вивчення нульової гравітації. ■

Костянтин РОДИК

Анатолій Матіос, «Бумеранги долі» (К.: Наш формат, 2022). Дивна книжка; не вкладається у жанрові стандарти. Нібито й мемуар, але жодної хронологічної послідовності або наскрізної проблематики. Дванадцять навіть не портретів, а моментальних знімків — ескізи коротких, від кількох хвилин до кількох годин — зустрічей. Колись фотомайстер Василь Пилип'юк дуже точно назвав свою подібну книжку так: «Долею даровані зустрічі». У Матіоса — теж про дарунок, але більш сконцентрований, символічно-агресивний навіть — у вигляді бумеранга. По-теперішньому кажучи, «ответкі».

«Не знаю, як назвати те, що я пишу. Не мемуари — і точно не моя то сповідь. Просто думки і деякі миті мого життя. Чи воно вам, а чи комусь іншому потрібно? Не знаю. Але воно потрібно мені». Оце останнє — головне. Якщо автор пише не лише задля гонорару — воно стає у потреби й іншим. Особливо, коли той автор намагається у чомусь розібратися. Надто коли він «мало не до блювотиння обізнаний в теперішніх реаліях України» і прагне збагнути — чому так?

Американський військовик Рон Кепс, що створив навчальний Проєкт ветеранського письма, говорить про чи не головну функцію писання комбатантських спогадів: «Перевітряння додає ясності» (Як писати про війну. — К.: Смолоскип, 2021). Історії, розказані Анатолієм Матіосом, відбуваються під час російсько-української війни, проте сфокусований він на її політичній підкладці, а на цій внутрішній війні також можна заробити ПТСР.

Ось, наприклад, про дві зустрічі з президентом Порошенком. Військова прокуратура, яку тоді очолював Матіос, розслідувала й передала до суду так звану «справу генерала Назарова» — про збиття бойовиками літака з 49 десантниками на борту. Президент викликав до себе прокурора й питає: «Анатолію, ну ти ж на війні був, мені доповідали. Ти наче нормальний. Але за що ти так ненавидиш українську армію? От скажи мені, який солдат буде воювати, який командир віддасть наказ на смерть в бою, якщо його за це засудять?». Ну, так — це те саме горезвісне «не на часі», винайдене зовсім не Зеленським і яке існувало й до Порошенка. Авжеж, поганому політикові-танцюристу завжди щось заважає...

Матіос відповідає: розслідували не так саме генеральське рішення, як серйозні порушення протоколів безпеки. Суд усе перевірив і визнав дії військового командування необґрунтованими. Але ж останнє слово у президентському кабінеті має бути за президентом, вважають тимчасові власники таких кабінетів: «Ти працюєш на ФСБ! Якщо ти переслідуєш українських генералів і командирів, які віддають команди воювати за Батьківщину, то ти працюєш на ФСБ!». Хай там як, а почути таке військовому від свого головнокомандувача — неабияка психічна травма. Пізніше Петро Олексійович не те щоб попросив вибачення, а назвав це емоційним зривом і навіть запропонував Матіосові посаду заступника голови своєї адміністрації. Анатолій Васильович відмовився. Порошенко «мовчки пішов, напівобернувся і без емоцій сказав: «Я вперше чую відмову президента державі».

Ось так побудована ця книжка: фактично дві-три репліки персонажа — і раптом освітлю-

ються закапелки прийняття рішень, їхня емоційна, психологічна, етична й інтелектуальна атмосфера. В осерді портрета тодішнього прем'єр-міністра Володимира Гройсмана — декілька хвилин особистого контакту під час урядового засідання у день збиття рейсу МН17: приїхали європейські слідчі, хочуть потрапити на місце падіння літака, але як це здійснити — ніхто з наших не знає. Матіос, на той час заступник голови СБУ, знаходить найвищий в ієрархії «ДНР» телефон, виходить до коридору й домовляється про розмову того з прем'єром. Повертається до залу засідань і пошепки просить Гройсмана вийти з ним. Володимир Борисович бере всю відповідальність на себе і під особисті гарантії домовляється з тією стороною про виїзд експертів на місце злочину. Урядове зібрання, яке було втрапило у глухий кут, раптом дійшло розв'язки. Сьогоднішній висновок з того епізоду наш автор робить такий: «Гройсман все для держави, як на мене, ще не зробив... Мав би зробити. Мусить».

Приблизно такий самий висновок робить Анатолій Матіос і щодо Лани Зеркаль, тоді заступниці міністра закордонних справ: «Кажуть, у пані Зеркаль є перспективи в політиці. Ніхто того наперед не знає. Але вона нашого вибору і довіри варта». Їхня перша зустріч відбулася 2015-го, коли військовий прокурор почав із власної ініціативи фіксувати воєнні злочини і, зібравши перші тисячі сторінок свідчень, попросив передати їх до Міжнародного кримінального суду. Такого в Україні досі ніхто не робив. Зробила Лана Зеркаль.

Або ось розповідь про тригодинну каву з Юлією Мостовою, редакторкою «Дзеркала тижня», вислідом якої є дуже точна, як на мене, характеристика цієї топжурналістки: «Судмедексперт слова». А ще у книжці є екзотичний сюжет про півгодинну балачку з чи не головним «авторитетом» українського криміналу Льюрою Сумським (Сергієм Лисенко), який не дозволив російським «злодіям у законі» — за планом ФСБ — очолити кримінальний світ України. А влітку 2021-го РНБО ввела санкцію з його видворення. «Безумні «слуги», а господарів немає», — так прокоментував це А. Матіос.

Так само на короткому сюжетному майданчику — на сімейному обіді в тісній квартирі голови Оболонського суду Владислава Дев'ятка, що засудив на 10 років Зварича, а тоді, за зраду, Януковича — наш автор дає опосередковану характеристику цьому справжньому героєві через його «зізнання» щодо пелюгу «справи Януковича»: «10 мільйонів доларів через десять руки пропонували кожному судді з трійки, а голові — 20, щоб цей суд не закінчився ніколи». Для тих, хто таки зацікавиться

СУЧАСНІ МЕМУАРИ

Закон і війна:

версія Матіоса

книжкою «Бумеранг долі», значить, що тут є і про Арсена Авакова («важкого калібру то людина»), і про «слідчого Майдану» («проповіді фарисея Горбатюка»), і побіжно про багатьох відомих осіб («Євген Кирилович Марчук мене тієї аналітики, як великий державник, учив»).

Як бачимо, авторські побоювання «чи комусь потрібно, що я пишу» — радше риторика, а може, й навіть кокетування: як можуть бути «не потрібні» свідчення щодо нинішніх політичних діячів? Та й сам автор — актор першого плану. Ось така собі пунктирна автобіографія, поіменована ним як «мої життєві черевички»: «Військові погони і генеральське звання української спецслужби за викритого в хабарництві суддю Зварича... Розшуканий підлеглими Пукач... До суду за матеріалами військової прокуратури відправлений і вперше за державну зраду власної країни засуджений президент Янукович». Це він згадує лише ті особисті сходинок, що позначені повним правовим циклом, включно з судовим вироком.

А далі знаходимо й інші епізоди, участь в яких теж можна носити на грудях, як медаль. Пам'ятаєте, як у серпні 2014-го охоплений панікою батальйон «Прикарпаття» самовільно залишив позиції і посунув — зі зброєю — додому? Міністр оборони подзвонив до генпрокурора й попросив, аби саме Матіос поїхав-розібрався. Десь серед поля вони зустрілися: колона

вантажівок, заповнена наляканими, злими й нетверезими солдатами, і невисоким чоловічком у цивільному костюмі, що вистрибнув із гелікоптера, який не глушив двигуна. Ті екстремальні перемовини описані детально-моторошно. Як сказав би згадуваний Рон Кепс, то «інцидент, без якого історії не було б». Історії, що має глобальне значення: Матіос зупинив неконтрольований рух дезорієнтованого бойового підрозділу — «і не почалася паніка, що армія тікає через усю Україну».

Щоразу, як генерал Матіос описує здобутий результат, він не забуває згадати і про палиці в колеса. Ще як він був заступником Служби безпеки України, «група з кількох полковників СБУ та комерсантів «збивала» з різних людей гроші начебто для мене — як хабар. Еге ж, саме так шахраї й казали людям — для Матіоса. Близько мільйона доларів ті мерзотники з народу вициганили й забрали». А ось про справу Януковича: для початку треба було роздобути легітимну копію листа колишнього українського президента до Путіна з проханням увести російські війська до України — росіяни передали цей лист до ООН. Зробити це треба було якнайшвидше — тобто відрядити до Нью-Йорка українських прокурорів-переговорників. А в ППУ, бо ж кінець року, коптів на відрядження немає. «Зі своєї зарплати я (не держава, що Януковича вирішила до суду відправити) дав їм кошти. Про-

шове забезпечення в мене генеральське було, близько 80 тисяч». Ну так, через пів року ці витрати Матіосові компенсували. Але ж за той час і сам лист Януковича міг зникнути, чи не так?

Схоже, найтравматичніший період у кар'єрі Анатолія Матіоса — очолювання ним військової прокуратури. Мусив дбати про закон, попри загальну опінію: усі, хто на фронті, — ангели-захисники. Так думати — правильно. Але що робити, коли у батальйоні «Торнадо», що сформувався на добровольчій основі, з'явилося ядро паралельного прийняття рішень, утворене з колишніх кримінальників та «перевертнів у погонах»? І вони, ці перевертні, мародерствують під патріотичними гаслами?

Функція військової прокуратури під час війни незвідна у будь-яких проявах. Як-от обміни полонених. У соцмережах — суцільне «ура!». Але ж «після перших фото та короткого відео для ЗМІ «обійми» Батьківщини для визволених починалися з перевірки і допитів». Годі казати, що так і має бути. І так само зрозуміло, що прокурори-перевертніки «відчували до себе ненависть багатьох малообізнаних, заради кого ту роботу робиш». Почитайте книжку журналісток Ірини Вовк і Дарії Бурої, де розслідувано «паритет» так званого «великого обміну Зеленського» 29 грудня 2019-го. Тоді четверо, яких Україна хотіла «звільнити», — залишилися в ОРДЛО, а «багатьох підозрювали в роботі не на українській силі, а в сприянні бойовиками», «сепаратистами», «ватниками»... Ще більше обурення викликало те, кого віддали гібридним силам за українських в'язнів... п'ятьох «беркутівців», яких звинувачують у розстрілі Небесної сотні, трьох звинувачених у підірві мурної демонстрації в Харкові 22 лютого 2015-го (які, ймовірно, брали участь і в «Антимайдані» та сутичках у Маріїнському парку взимку 2014-го; фігурантів «трагедії 2 травня» в Одесі 2014-го; учасників штурму міськуправління міліції у Маріуполі у травні 2014-го) (Ізоляція. Таємні в'язниці Донбасу в оповідях врятованих. — Х.: Фоліо, 2020).

Імовірно, такого не сталося б, якби працювала військова прокуратура. Але на той час її вже знищили прихильники концепції «не на часі». Як пише А. Матіос, «ми, як могли, не дозволяли армії перетворитися на фабрику дезертирства, на море людської ненависті, безкарності, беззаконня й жаху... Знищення військової прокуратури: той, що Рябошапка, і той, що Богдан». «Не на часі» — концепція відвертих маніпуляторів. Ми ж воюємо за що? За Україну, де закон один для всіх: для вуличного хулігана, неадекватного бюрократа чи умовного президента. І для військовиків теж — ми ж не хочемо, попри справедливу ненависть до росіян, аби наші арміїці, коли зайдуть у якийсь Серпухов чи Коломну, залишили по собі Бучу чи Бородянку? Україна — не Росія, як казав один з попередніх наших президентів. Військова прокуратура була інструментом доведення цього. ■

Володимир БАДЯК,
професор

Навала московської орди на Україну не могла не позначитися негативно на духовному житті міст і сіл країни. Варварська руйнація культурно-освітніх, мистецьких закладів, вимушене переміщення багатьох творчих особистостей — загальновідомі. І все ж давній афоризм «коли гармати грають — музи мовчать» значною мірою був спростований. Зокрема у Львові.

Це не традиційний комплімент княжому граду Лева, який величають «духовною столицею України». Річ у тім, що «западенській бандеровській Львов» наразі не піддавався такому масованому бомбардуванню, як інші міста, регіони. Моментом «тиші» користувалися й майстри пензля та різця. Їхні вернісажі не дозволяли порожніти виставковим залам, особливо в літньо-осінній період. Вернісажі демонструють розмаїття творчих стилів і складних сюжетів життя, його красу та смертельну небезпеку, закликають людей бути пильними.

Воркестрі спротиву ординцям виділяється яскравий візуальний «голос» Володимира Карвасарного з Хмельницького. Його серія кольорових політичних плакатів із заголовним «Українська Голгофа», що відображає фрагмент хреста, на рамені якого прибіта лівиця (наче Христа) синьо-жовтого кольору ординською ракею. Привертають увагу плакати з промовистими назвами та філігранним графічним виконанням: «Русский мир», «Буча — екзамен світу», «Победобесие», «Рапа-200», «Денаціфікація», «Ти не брат», «Гаазький трибунал» тощо. Завершував експозиційний ряд плакатом «Перемога» із зображенням павиці з піднятими двома пальцями у формі V, що означає «Вікторія» (лат.), себто звитяга.

Автор плакатів — відомий живописець і графік, переможець, лавреат багатьох вітчизняних і міжнародних виставок та конкурсів графічного жанру. У Львові, в Музеї історії релігії, він з творами не вперше. Про нього, його позицію, актуальність робіт схвально говорили директор музею Орест Малиць, завідувачка виставкового відділу Руслана Бубряк, відомий лікар, депутат міської ради від «Європейської Солідарності», щедрий спонсор низки мистецько-патріотичних акцій Роман Грицевич та інші. На мою думку, плакати варто випустити набором листівок і розіслати їх захисникам Вітчизни, ними зацікавиться й широкий громадський загал; доречними були б і майки із зображенням окремих плакатів.

Працівники музею організували показ багатьох фотодокументальних матеріалів та їх публічний аналіз, присвячений 130-річчю від дня народження совєцького в'язня, патріарха Української греко-католицької церкви Йосифа Сліпого (1892—1984 рр.) Фахову увагу зосередила науковця Наталя Маклашенко на маловідомих світлинах, що дивом уціліли, супроводжуючи їх підписами, що ведуть у родинне гніздо майбутнього Провідника церкви після митрополита Андрея Шептицького, його наголошення в опануванні знаннями, непохитності та вірності обраному шляху служіння Христовій вірі й своєму народові.

Владика Йосиф не тільки знав особисті припинення і знущання від московських опричників та попів, а й добре знав про їхні масові злочини, вчинені над українцями, які повторюють сучасні рашисти, демонструючи вір-

■ АРТПРОСТІР

Мистецький вернісаж
спротиву ординцям

У Львові показали багато виставок художників, серед яких плакати Володимира Карвасарного з Хмельницького

ність «отцям і дедам», висловлював думки, поради в останньому десятилітті свого життя, що стосуються високоморальних, християнських чеснот, уболівання за долю рідної церкви, українського народу, сімейної любові, родинної злагоди тощо, актуальність яких не проминальна. Ці настанови викладені в книзі «Заповіт Блаженнішого Патріарха Йосифа Сліпого» (2022 р., 242 с.). Реалізував видавничий проєкт доцент Українського католицького університету Михайло Перун за участі членів Товариства українців-католиків «Свята Софія» (США) Леоніда Рудницького й Ірини Іванкович. Книга видана на дев'ять мов, вона графічно ошатна, в чому заслуга дизайнера Михайла Марка та вміщених ілюстрацій іконописних робіт Романа Василика.

Участь Романа Василика у комплексному представленні праці — значна. Він організував відповідну іконографічну виставку власних робіт із портретом Патріарха у приватній галереї. Приміщення невелике, охочих прийшло чимало, тож акція відбулася просто неба — напрочуд невимушено, погода й тиша сприяли їй.

«Зустріч» з Патріархом — не перша. Ще на початку своєї «сакральної кар'єри» Василик виконав низку робіт на окреслену тему, котрі закріпив церков-

громадськості не забарилися.

Значна творча зарубіжна тематика Мистця. Окрім вітчизняних поїздок, він був в українських осередках Польщі, Англії, Бразилії, Австралії, Румунії, Словаччини, де виконав низку сакральних робіт, провів майстер-класи, зробив зарисовки тощо.

Розмаїтий творчий доробок Роман Василик репрезентував з нагоди свого 75-річчя. Він — професор Львівської національної академії мистецтв, народний художник України, ініціатор заснування спеціалізації з сакрального мистецтва та багаторічний завідувач відповідної кафедри, автор близько тисячі творів, переважно на релігійну тематику. Зразки робіт почерпнуті з глибин східно-візантійських джерел, сакральних здобутків Княжої доби, галицької школи іконопису XIV—XVI століть, а також досягнень українських мистців першої половини XX століття.

Автор цих рядків цікавився мистецькою творчістю та суспільною позицією Р. Василика, опублікував низку матеріалів, що лягли в основу книжки під назвою «Подвижник. Життєвий і творчий шлях Романа Василика» (2021 р., 198 с.). Праця складала комплекс з унікальним фотоальбомом (фоліантом, опрацьованим Михайлом Цариком) «Роман Василик. Іконопис. Малярство. Гра-

Львів прихистив десятки тисяч братів з Південно-Східної України, які мали можливість побачити, що ситуація у місті життєствердна, творча, оптимістична. Вона налаштована на підтримку ЗСУ, завершення двоюбою з московитами, працює на будучину своєї Батьківщини.

ний клір і довірив йому оздоблення каплиці меморіального музею-садиби Патріарха в селі Заздрість на Тернопільщині. Центральну запрестольну ікону прикрасила Пресвята Богородиця Покрови.

Ікон цього типу ще буде, але про одну скажу окремо. Вона велика й велика (3 м х 1,4 м), намальована для львівського Покровського храму й присвячена 2000-річчю Різдва Христового, 1000-річчю Хрещення Русі-України та 10-річчю незалежності України. Новаторська сутність ікони полягає у представленні Богоматері як Покрови, а разом й Одігітрії — з дитятком на руках. Під покровом омоворію й мафорію (плаща) зображено 20 історичних постатей церковних ієрархів і світських мужів, причетних до розбудови, зміцнення та соборності Української держави, єдності її з Церквою, утвердження християнських принципів і чеснот життя. Історична вертикаль та географічна горизонталь ікони, її релігійна символіка, колористика й композиція дозволяють стверджувати, що в ідейно-образному, національно-державницькому пантеоні вона є шедевром українського сучасного іконопису. Схвальні оцінки з боку

фіка» (2022 р., 303 с., формат паперу А4), дециця з них (75!) була представлена в залах Інституту народознавства. У передмовах фотоальбому й на вернісажі висловилися науковці-мистецтвознавці Галина Стельмачук і Роман Яців; вочевидь з приємністю сприймав ювіляр вітання від громадськості, рідного села Барич (Тернопільщина), Бучача, де почалося сходження у дитячій художній школі на мистецькі вершини, а ще від присутніх служителів культури, митрополитів львівського Ігоря Возняка та івано-франківського Володимира Войтишина. Їхні благословення, молитва за Україну у важкий час надали дійство особливої чуттєвості та людського співпереживання; визнання таланту Романа Василика, його доробку засвідчені папською відзнакою Бенедикта XVI «Святих верховних апостолів Петра і Павла». Здається, він єдиний з українських майстрів сакрального мистецтва вшанований такою високою нагородою.

Дебютував у цих залах ще один народний художник України, 65-річний професор згаданої академії Василь Семенюк.

Виставка Володимира Карвасарного у Львові.
Фото з фейсбуку.

Насамперед він знаний як книжковий графік (тоді ж виставив ілюстрації до твору Івана Франка «Лис Микита» в селі Нагуєвичі), але презентував живописні роботи, виконані на склі, тобто мальовані «навиворіт» (задзеркально). Спосіб відомий, проте трудомісткий, марудний; тут повторні маски, як на інших матеріалах, неможливі. Послідовність кольорів мусить бути витримана, словом, технологія доволі складна.

Василь Семенюк родом із Гуцульщини, фактично виріс в оточенні мальованих робіт на склі, до стеменніше — образів (ікон). Ще в позаминулому столітті «мода» на такі образи набувала поширення. Можна припустити, що в більшості осель карпатського краю такий образ був нерідко не один. Про їхню мистецьку вартість не йдеться; час, суспільні катаклізми зробили своє, і все ж частка цих робіт дійшла до нас. Тепер вони дуже цінні. Мотивація експонованих творів автора — переважно релігійна, сакральна. Очевидно, вони не канонічні, їх графічне виконання, колористика — довільні, позбавлені академізму, проте вони відображають реальність світу, зокрема центральний образ експозиції — Богоматір. Попри модерно-формалістичні рисувальні способи, елементарно значуща особистість скаже: це — Вона, Матір Божя.

Багатою краса природи Гуцульщини, спосіб життя її людної, насичений легендами, міфами, провидцями-мольфарми тощо, котрі оживив Михайло Коцюбинський у «Тінях забутих предків», наснажили залюбленого в рідну домівку Василя Семенюка на творення-фантазування розмаїтих декоративно-живописних, абстрактних робіт, що не можуть не зацікавлювати, не висловити комплексної оцінки за спостережливості та хист обдарованого Мистця.

Присутні на виставці мали можливість побачити його твори під назвою «Авторська техніка». Це зображення різнокольорових квадратів (прямокутників) на тлі чистого грубо тканою полотна. Вишукувати якісь сюжетні мотиви не треба, це своєрідна «гра» барв і форм, розрахована на емоційно-естетичне сприйняття. Нинішня демократична суспільна ситуація дозволяє таке «авторське право». Але при чім тут «техніка»? — чомусь подумалося.

Заслугове на окрему розмову презентація добротного видано-

го фотоальбому «Живопис, графіка, рисунок, новели» Олега Боньковського. Він — різнобічна творча особистість, народний художник України, професор академії, передусім відомий як умілець у художній металопластичі (коваль), мистецькі сліди якого залишилися у США.

Неважко помітити, що переважно згадуються імена Академії мистецтв, де зосереджений вагомий творчий потенціал. Її керівництво (ректор, доктор мистецтвознавства Василь Косів) традиційно відвідувало громадськості виставкою усіх 15 спеціалізованих кафедр у залах Національного музею у Львові ім. А. Шептицького.

«Далася чути» й Львівська організація Національної спілки художників України після річної перерви черговим «Осіннім салоном», присвяченим 80-річчю утворення Української повстанської армії. На ньому представлено численні твори авторів різних мистецьких уподобань, жанрів та форматів. У центрі уваги вернісажу — графічні роботи Ніла Хасевича. Вони вперше оприлюднені в такому, майже повному, обсязі, що не можна не вітати організаторів «Салону». Водночас принагідно висловлюю подив та, якщо хочете, обурення, що енциклопедисти біографічного довідника «Мистецтво України», виданого 1997 року (!), не згадали жодним словом про легендарного Мистця, який загинув 1952 року в лавах повстанців.

Про «Салон», справи в обласній спілчанській організації докладно інформував радіослухачів її голова, народний художник України Ігор Гавришків. Він запевнив, що буде проведено аукціон, кошти від якого спрямують для Збройних сил України.

І це не весь перелік вернісажів у західному столичному граді.

Львів, прихистив десятки тисяч братів з Південно-Східної України, які мали можливість побачити, що ситуація у місті життєствердна, творча, оптимістична. Вона налаштована на підтримку ЗСУ, завершення двоюбою з московитами, працює на будучину своєї Батьківщини. 15 листопада російські воєнні злочинці і бандити вчинили масований ракетний обстріл Львова, внаслідок чого зруйновано значну частину електромережі, що не може не позначитися на умовах усього міського життя і творчої праці зокрема. Однак — вистоїмо! ■

Юрко НИВА

Середньовічний, компактний та затишний польський Торунь став віком можливостей для міжнародного етнокінофесту з України «ОКО». Його у свої обійми прийняв престижний Camerimage Festival. Й «ОКО» став прикладом незламності духу українців та наочною демонстрацією тези про культуру як зброю.

Вперше український фестиваль «ОКО» приймав гостей зі столиці (велике журі та численні журналістів) минулоріч на своїй батьківщині, в місті Болград в українській Бессарабії. Цьогоріч же перетворився на дієвий і справжній інструмент культурної дипломатії. Адже через етнографічне кіно світ знайомиться з нашою історією, традиціями, звичаями наших предків, тією духовною твердинею, на якій стоїть і перемагає наше українське Воїнство.

Можливо, тому саме на третій, «вимушено переселений» у Європу едичії кінофесту з'явилися нестандартні, абсолютно унікальні, ні на що не схожі нагороди-«статуетки» — крафтові цеглини. Засновниця та директорка «ОКО» Тетяна Станева разом з майстрами з гончарства Уляною Джигринюк та Русланом Друком ще на початку лютого розробили перший макет. Відштовхнувшись від ідеї рукотворної цеглини, яка походить з традиції будівництва хат на Бессарабії, коли цеглу робили з глини, змішували з соломою і водою та будували двори і життя. Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, 24 лютого, Руслан Друк пішов на фронт боронити країну, але для того, щоб виготовити цеглини, спеціально приїхав з оборонних позицій у відпустку.

Тепер, цеглинка за цеглинкою, «ОКО» розбудовує унікальний кінофест. Віднині на їхніх бокових частинах писатимуть гасла кожної едичії, що відрізнятиме одну від іншої, і складатимуть стіну мотиваційних гасел. Цього року ними стали: «Святкуй життя!» та «Твоя культура — твоя зброя!»

А як може бути інакше, якщо ця нагорода зроблена руками воїна?!

Вони роз'їхалися по цілому світу, оскільки кожен з учасників «ОКО», а це творці 8 повнометражних і 16 короткометражних конкурсних фільмів із 22 країн світу, — після демонстрації свого фільму отримував цеглинку-символ, цеглину-зброю. А директорка фестивалю Тетяна Станева та програмерка Олена Рубашевська вперше на своєму кінофестивалі приймали майже всіх режисерів чи продюсерів, навіть із далекої Бразилії, які з'їхалися у неможливо спеціально створений для фестивалів Торунь. Уперше, адже «ОКО» «пощастило» народитися у рік початку пандемії, а на його триріччя гримнула війна...

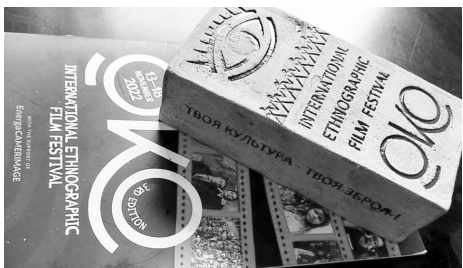
На показах фестивалю з унікальним форматом етнографічного та антропологічного документального кіно у залі була здебільшого фестивальна публіка, мабуть, з усіх частин нашої планети, власне, як і самі фільми «ОКО», що розповідали про ці далекі і близькі країни. Конкурсні стрічки «ОКО», а також 10 фільмів-спецпоказів українського кіно можна було дивитися у справжнісінькому Храмі кіно: «Терикони» Тараса Томенка, «Сторожова застава» Юрія Ковальова, «Вусатий фанк» Олександра Ковша, «Щоденник нареченої Христини» Марти Смерчинської, а також українське поетичне кіно: «Тіні забутих предків» С. Параджанова, «Камінний хрест» Л. Осика, «Земля» О. Довженка, «Білий птах із чорною ознакою» Ю. Ілленка.

Так сталося з легкої руки (і мудрої голови) очільників міста, що будівлю колишньої ратуші, а перед тим лютеранської церкви в історичному центрі Торуня, було передано організаторам Camerimage Festival з проханням зробити щось креативне. Так з'явився Храм кіно — і старовинна споруда зажила новим життям. Місто ж отримало незвичний кінотеатр із суголосною кінофестивалю назвою — Kino Camerimage. Цікавий факт: коли 30 років тому почина-

■ ФЕСТ

Об'єктивне етно ОКО

Учасники українського кінофестивалю в Польщі отримали відзнаки, створені руками захисника Руслана Друка

Відзнака кінофестивалю «ОКО».

ли Camerimage Festival, у Торуні було всього три кінотеатри. Сьогодні — 30.

Саме в такій атмосфері у «намоленних» кіностінах відбувся український кінофестиваль «ОКО».

Переможцем конкурсу повного метра став фільм «Я — Шанс» бельгійського режисера Вайнберга Марка-Анрі. Стрічка розповідає про мікросвіт групи вуличних дівчат-безхатьків у напруженій галасливому, брудному і колоритному мегаполісі Кіншаса — столиці республіки Конго. Нахабні, зухвалі й одночасно внутрішньо вразливі, самотні, покинуті напризволяще, Шансельві та її подружки кидають виклик світу, намагаючись у ньому не тільки вижити, а й розфарбувати своє, по суті, безраднісне життя. Яскрава та енергійна Кіншаса сама стає персонажем фільму, поєднуючи свій голос із голосами інших дівчат.

Член журі повнометражного конкурсу, режисер і сценарист Арнольд ван Брюгген з Нідерландів прокоментував це рішення так: «... Це був ще один тиждень війни в Україні, страшний тиждень, з безперервними ракетними обстрілами, але «ОКО» перебувало тут зі своєю місією: наша культура — це наша зброя. Ми переглянули 8 повнометражних фільмів у конкурсі, і це була справжня подорож.

Що ми побачили, так це величезну відданість документалістів, які занурюються у світ, культуру, субкультуру, а іноді витрачають десятиліття свого життя на документування, щоб розповісти людські історії, перенести щоденні виклики або майже нечувані місця та конфлікти в наш кінематограф. Є багато причин, чому ми визначилися з остаточним переможцем: документальна якість роботи, ритм монтажу, кінематографічність, близькість до своїх героїв. Але що також було важливим для журі — це об'єктив війни в Україні.

Поза конкурсом ми побачили неймовірний український фільм «Терикони» Тараса Томенка — документальну стрічку, зняту у тоді ще сірій зоні Донбасу. Це історія про життя дітей, чия культура стала жертвою агресивної колоніальної імперії, яку ми всі дуже добре знаємо. І ось ці діти гралися і жили на руїнах міста і свого зруйнованого життя. Це те, що ми побачили і в призерові — неймовірно сильній історії з Африки.

Переможцем конкурсу короткометражних фільмів стала стрічка «Дівчина-кочівниця» іранської режисерки Рухолли Акбарі. На тлі безперервної гірської подорожі розповідається історія героїні з племені кочівників, яка всупереч проблемам, пов'язаним з традиціями та загальноприйнятими уявленнями про заняття дівчат спортом, досягає успіхів у кікбоксингу і намагається переконати сім'ї дівчат почати тренування. Звісно, цей фільм був знятий до всіх подій спротиву громадського суспільства в Ірані, але, попри традиційний та релігійний консерватизм гірських іранських кочових родин, тут вже відчувається легкий подих свободи та неминучих змін.

Член журі Себастьян Майсторевич з Австрії, експерт з цифрової історії й

Тетяна Станева й журі.

Творці фільму «Зірка полину»: Маріанна Кляйн, Богдан Борисенко, Аделіна Борець.

«Терикони» Тараса Томенка.
Фото надані компанією «Дель Арте».

співзасновник громадської ініціативи Save Ukrainian Heritage Online — SUCHO, яка підтримує цифрове збереження української культурної спадщини, прокоментував вибір журі так: «Обрати одного переможця з такої скарбниці фільмів було неймовірно складно. Тому ми вирішили, що, окрім фільму-переможця, відзначимо ще два фільми спеціальними номінаціями. Першу спеціальну відзнаку ми присудили фільму «Зірка полину» української режисерки Аделіни Борець, який продемонстрував силу коріння та наслідки його знищення. Завдяки йому ми дізналися, що означає втратити не тільки свій дім і свою громаду, а й навіть свій ґрунт. Другим відзначеним фільмом стала стрічка режисера з Франції Вільмарка Вала (про

Гаїті) — «Хоробра». Завдяки неймовірному звуковому супроводу та інтимному погляду він дозволив нам глибоко зануритися у вшанування особистої та духовної спадщини...

Переможці отримали грошову винагороду у розмірі 40 тисяч грн. за найкращий повний метр та 20 тисяч грн. — за короткий. Винагороду надав прихильник і спонсор кінофесту «ОКО» — українська стрімінгова платформа MEGOGO, на якій українці у вільному доступі й абсолютно безплатно протягом фестивалю могли передивитися всю конкурсну програму.

Тож «ОКО» заклало ще одну цеглину в стіну нашої культури і в нашу перемогу. Світ пізнав через «ОКО» Україну — мудру та героїчну. ■

Григорій ХАТА

■ БІАТЛОН

З-під «купола» — до стріляючих лижників

Народний депутат України став на чолі вітчизняного біатлонного господарства

Більшість делегатів звітно-виборчої конференції на посаду президента ФБУ підтримали Івана Крулька.
Фото з сайту uspa.com.ua.

Черговий біатлонний сезон Федерація біатлону України розпочинає з новим керівником.

Персона народного депутата України від «Батьківщини» Івана Крулька для вітчизняного біатлону незнайома, проте саме йому більшість делегатів звітно-виборчої конференції на найближчі чотири роки довірила управління ФБУ.

Першим віцепрезидентом організації обрали Андрія Дериземлю. І разом з цим знаним у минулому біатлоністом із Чернігівщини новий очільник федерації обіцяє створити продуктивний тандем. «Він (Дериземля) є самодостатньою людиною та має величезний авторитет у біатлоні. Ось цю прогалину, що я не бігав у біатлоні, але є добрим менеджером, доповню людиною, яка в біатлоні — все життя. І ми будемо так командою працювати», — зазначив Крулько.

Про те, що 41-річний Іван Крулько претендуватиме на президентство в ФБУ, шанувальники вітчизняного біатлону дізналися незадовго до виборів — коли почалася офіційна процедура висунення кандидатів. А до цього моменту персона Крулька, котрий зберігав абсолютне мовчання, була покрита ореолом таємничості.

Інша справа — його головний конкурент. Про Дмитра Підручного як можливого майбутнього президента ФБУ у ЗМІ говорили найбільше. Якось спробувала вийти на старт президентських перегонів і ветеранка жіночого біатлону Олена Білосюк (Підгрушна), проте, почувши чимало критики щодо свого технічного статусу кандидата, вона одразу знялася з перегонів.

«Це була найдовша конференція в історії українського біатлону. На попередніх конференціях був один кандидат,

на цій — три, одна з яких, Олена Білосюк, знялася. Залишилося два кандидати: я і Дмитро Підручний. Ми з ним конкурували, були дискусії, безумовно, і це дуже добре. Бо коли є конкурентна боротьба, збільшується відповідальність. Делегати конференції вирішили надати мені право нести цю відповідальність — очолювати Федерацію біатлону», — так перемаєць виборів охарактеризував боротьбу за президентський пост в ФБУ.

До речі, новообраний голова

ФБУ був упевнений, що здобуде перемогу на виборах.

Подією, що багаторічний очільник федерації Володимир Бринзак іще задовго до виборів почав знайомити Крулька з біатлонним господарством. Сам же Бринзак, який чверть століття стояв біля керма ФБУ, під тиском обставин вирішив більше не змагатися за президентську посаду. Скандал, який на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну розгорівся навколо натуралізованих російських біатлоністок синьо-жов-

тої збірної, серйозно вдарив по іміджу та здоров'ю досвідченого функціонера.

Отримавши собі в опоненти та критики капітана чоловічої збірної Дмитра Підручного, Володимир Бринзак відчув, що справу його життя закінчено: «Коли вийшла перша брехня і були зроблені перші інтерв'ю про мене, зрозумів, що моя діяльність спортсменам більше не потрібна. Очевидно, за 25 років я вже набив оскомину та підросла молодь, у якій є амбіції. Але треба цивілізува-

но все це робити. Якби Підручний тоді звернувся до мене, подзвонив та запитав, чому я сказав чи не сказав щось... Якби він сказав, що хоче закінчити кар'єру і бути президентом, я б міг йому допомогти. Але він пішов іншим шляхом. Тоді потрібна конкуренція і хай обирають кращого», — розповів Бринзак.

У підсумку Підручного на виборах підтримав 31 делегат, Крулько отримав 58 голосів.

«У програмі Крулька є дуже багато позитивних хороших ідей. Тут питання, як це буде реалізовуватися. Чи він збере для цього необхідні ресурси та команду, щоб це реалізувати. Він — досвідчений керівник. Я бажаю лише того, щоб він себе розвивав, реалізовував, добився покращення умов у нашому біатлоні», — наголосив Підручний.

Серед того, що новий президент ФБУ планує втілювати в життя першим, привертає увагу розробка державної програми «Урок біатлону», котра, за словами Крулька, забезпечить військово-патріотичне виховання молоді. Другим пунктом стоїть питання створення фонду відновлення інфраструктури біатлону, особливо тієї, котру зруйнували російські варвари. Також очільник ФБУ хоче підписувати довгострокові (пожиттєві) контракти з першими тренерами юних біатлоністів, які зможуть дорости до юніорської збірної України. Серед іншого планує Крулько провести аудит роботи попереднього керівника, яку він назвав чесною та відкритою, оновити статут організації, залучити нових спонсорів та запровадити президію, котра, за задумом очільника, будуватиме плани на сезон та визначатиме рівень призових для чемпіонів та призерів міжнародних стартів. ■

■ ФУТБОЛ

«Гранди» не вражають

Після перших двох турів «мундіалю» більшість фаворитів ще не гарантували собі участі в плей-оф

Олексій ПАВЛИШ

Чемпіонат світу в Катарі, який уперше проходить у зимовий період, стрімко набирає обертів: на груповій стадії, матчі якої проходять щодня, уже зіграли два тури. І, слід визнати, більшість фаворитів, попри різноманітні прогнози, не надто впевнено розпочали турнір.

Так, у кварталі А Нідерланди після не зовсім логічної перемоги над Сенегалом (усю гру перевага була на боці найсильнішої команди Африки, проте наприкінці забили саме підопічні ван Гала) ледь не програли «темній конячці» цього ЧС — Еквадору (1:1). За весь поєдинок «помаранчеві» зуміли завдати лише двох ударів по воротах, один із яких став результативним. А представники Латинської Америки тиснули увесь поєдинок зусиллями свого капітана Еннера Валенсії, котрий вирвався у лідери бомбардирської гонки з трьома голами.

Таким чином, перед вирішальним туром три з чотирьох збірних групи А мають шанси на плей-оф. Першою серед усіх 32 учасників із мріями про матч на виліт попрощалась збірна-господарка — Катар. Катарці забили перший у своїй історії гол на ЧС, але виглядають відверто слабо на тлі інших команд, тому їхній довгостроковий виліт (до речі, вперше в історії команда-господар втрачає всі шанси на плей-оф уже після двох турів) цілком закономірний. Найімовірніше, з пер-

шого місця пройдуть до наступної стадії Нідерланди, а Сенегал і Еквадор розіграють другу путівку між собою.

Натомість у кварталі В усі чотири збірні все ще зберігають можливість вийти в плей-оф. Фіналісти останнього Євро англійці, попри надпотужний склад, після легкого розгрому Ірану (6:2) розписали нудну нічию з американцями (0:0). Іранські ж футболісти, які, до речі, не співають гімн перед іграми на знак протесту проти дій режиму в Тегерані, дещо несподівано здолали Уельс: валлійці увійшли в історію цього «мундіалю» як перша команда, гравець якої був вилучений — Бейла і К^о підвів воротар Хеннесі.

Проте чи не найбільшою сенсацією першого тижня турніру стала поразка одного з двох головних претендентів на чемпіонську корону — Аргентини — від Саудівської Аравії. «Альбіселесте», які мали 36-матчеву безпрограшну серію, вдало розпочали гру, забивши з пенальті зусиллями Мессі, проте аравійці у другому таймі за 7 хвилин перевернули все з ніг на голову. У підсумку сенсаційний програвш поставив під питання вихід Аргентини до плей-оф, а саудити після несподіваного тріумфу влаштували свято: король оголосив про вихідний для всієї країни, а футболістам, подекують, він подарує по Rolls Royce та по 2,5 млн євро призових.

Перебуваючи під тиском після провалу на старті, Мессі і К^о довго не могли пробити захист мексиканців. І коли здавало-

Попри один заліковий бал у двох матчах німці все ще мають шанси на вихід із групи.
Фото: ВВС.

ся, що зустріч так і завершиться без голів, вирішальну роль знову відіграв 7-разовий володар «Золотого м'яча»: спочатку Мессі відзначився розкішним дальнім ударом, а потім допоміг створити шедевр Енцо Фернандесу.

У третьому матчі аргентинці протистоятимуть полякам, капітан яких Роберт Левандовський у матчі з Саудівською Аравією нарешті забив свій дебютний гол на «мундіалю».

Непереконливо поки виглядають і німці з бельгійцями. Чемпіони світу-2014 спочатку програли японцям, а потім ледь врятували нічию проти іспанців. Як наслідок — «бундестім» перед третім туром іде останньою, але все ще має шанси на плей-оф. Однак тепер усе залежить не лише від них.

А бельгійці на чолі з Куртуа і Де Брюїне після вимушеної перемоги над канадцями майже без шансів програли Марокко. Канадці ж, хоч і забили дебютний у своїй історії гол на ЧС, уже втратили шанси на продовження турнірної боротьби.

З огляду на перші матчі, чи не головним фаворитом саме по якості гри наразі виглядають французи й іспанці. Чинні чемпіони світу завдяки голам Жіру і Мбапше вже обіграли Австралію й Данію і достроково вийшли у плей-оф, а підопічні Луїса Енріке розтрошили Коста-Ріку (7:0). Проти німців їм, щоправда, не вдалось утримати переможний рахунок, але щодо їхніх перспектив по плей-оф, схоже, ніяких сумнівів немає. Впевнено розпочали виступи і бразильці, проте на певний час втратили через травму Неймара. ■

Юрій Вернидуб
головний тренер ФК «Кривбас» (Кривий Ріг)

«Якщо футболіст залишає поле у свіжій футболці — хіба це боротьба?».

■ ПРЕМ'ЄР-ЛІГА

Кроки історичного масштабу

Лідер «золотих» перегонів у Кривому Розі зазнав першої поразки в національному чемпіонаті

Григорій ХАТА

Коли розпочинався нинішній футбольний чемпіонат, у розпорядженні УПЛ було лише чотири безпечні для проведення матчів регіони — Закарпаття, Львівщина, Київ та Київська область. Проте останнім часом усе більше клубів отримують дозвіл на проведення домашніх матчів на своїх стадіонах. Віднедавна грати в рідних стінах можуть «Олександрія», «Інгулець», «Чорноморець» та «Кривбас».

Продуктивна розмова

«Ми безмежно вдячні Києву та Львову за те, що надали можливість «Кривбасу» грати тут «домашні» матчі. Але наш дім — Кривий Ріг. Наше рідне місто, наша фортеця. Наші славетні бійці ЗСУ крок за кроком відвоюють кожен метр території України. Тому футбол поступово повинен повертатися на свої рідні стадіони. Ми безмежно сумуємо за своїми вболівальниками, рідним містом, тому впевнені, що «Кривбас» повинен грати вдома, у рідному Кривому Розі», — з таким зверненням криворізький клуб вийшов до української громадськості, після чого отримав дозвіл повернутися на домашній стадіон «Гірник».

Щоправда, емоції від повернення до рідного міста виявилися не надто позитивними. Перший за багато місяців домашній поєдинок у рідних стінах «Кривбас» програв «Металісту-1925» — 0:2. «Мені дуже не сподобалася наша гра. Якщо футболіст залишає поле у свіжій футболці — хіба це боротьба? Будемо розмовляти з хлопцями та розбиратися», — пообіцяв головний тренер «Кривбасу» Юрій Вернидуб.

Швидко покращити ігровий тонус команди очільнику криворізьців було кінче необхідно, адже попереду в календарі стояло принципове для його клубу дербі. А зустріч із «Дніпром-1»

для «Кривбасу» й справді стала грандіозною подією. Без сумніву, саме рідні стіни допомогли команді Вернидуба завдати лідеру чемпіонату першої поразки в сезоні.

«Сказав перед матчем хлопцям, що є шанс вписати себе в історію цього чемпіонату, завдати «Дніпру-1» першої поразки. Вийшли, начебто й налаштування було як треба, й сама гра непогана. Я дуже радий за кожного з хлопців. За те, що сьогодні вони дійсно гідні цієї перемоги. Показали, що можуть на рівних грати з лідерами. Залишилось зробити так, аби вони так само грали й проти інших клубів УПЛ. Тому що бувають розчарування. Сподіваюсь, далі все у нас буде добре», — резюмував Вернидуб.

А історія склалася так, що першої поразки в нинішньому чемпіонаті «Дніпру-1» зазнав у переддень свого дня народження. А своє існування, нагадаємо, спортивний клуб «Дніпру-1» розпочав 29 листопада 2015 року і за короткий час зумів піднятися на досить пристойну висоту.

«В цілому якщо брати півріччя, то воно вийшло дуже добрим. Про завершення першого кола на першому місці можна було лише мріяти. Хоча кінцівка вийшла мінорною», — зауважив півзахисник дніпровського клубу Олександр Піхальонко.

Після невдалого вояжу до Кривого Рогу головний тренер «Дніпра-1» Олександр Кучер був небагатослівним: «Особливо сказати нічого. Було важке поле, а переміг той, хто того прагнув більше. Важка була гра, але це футбол».

Без сумніву, невдачею дніпрян має скористатися «Шахтар». Із грою в запасі в підопічних Ігоря Йовичевича буде шанс скоротити відставання від лідера до двох очок.

Щоправда, «вирівнювати» свій календар «гірники» планують вже наступного року.

«Кривбас» завдав «Дніпру-1» першої поразки в чемпіонаті.
Фото з сайту fanday.net.

Окрім Буяльського (на фото) та Циганкова, у «Динамо» нікому загострювати гру в штрафному майданчику.
Фото з сайту fcdynamo.com.

Нинішній же рік вони закрили непростю перемогою над «Ворсклою», котру «помаранчево-чорним» приніс їхній лідер Михайло Мудрик, на 86-й хвилині вдало реалізувавши пенальті.

Роль особистості на полі

Фінальну ж крапку в першій частині чемпіонату буде поставлено 2 грудня, коли в Одесі «Чорноморець» та «Кривбас» зіграють перенесений матч 7-го туру. До слова, одеська команда не програє вже три матчі поспіль, щоправда, в турнірній таблиці підопічні Романа Григорчука все ніяк не можуть відірватися від «зони вильоту».

Значно краще йдуть справи в «Інгульця». Ще зовсім недавно цей колектив перебував на останній позиції в таблиці про ранги. Цей факт призвів до від-

ставки Сергія Лавриненка з посади головного тренера команди з Петрового. Водночас його наступнику — Младену Бартуловичу — вдалося швидко налагодити гру, й після двох поспіль виграєних поєдинків «Інгулець» на чотири пункти відірвався від аутсайдера.

А от київське «Динамо» свої шанси наблизитися до лідера використовує дуже невдало. У трьох останніх турах «біло-сині» здобули лише одну перемогу. Збережені в цих матчах від пропущених голів ворота — мабуть, для динамівців слабка втіха, адже в команді, зрозуміло, прагнуть більших висот.

«Кожен суперник грає проти нас із подвійною енергією та мотивацією. Це зрозуміло, адже вони грають проти «Динамо» й

захищаються всією командою. Тому нам потрібно ризикувати, зламувати оборону, йти у дриблінг. Проте ми занадто довго контролюємо м'яч, майже ніхто з наших гравців не бере на себе відповідальність, аби обіграти і створити чисельну перевагу. Усе зводиться до того, що на полі потрібні особистості, які повинні завдати вирішального удару. Розумію, що окремі хлопці грають під тиском, відчувають відповідальність, і цей тиск заважає їм діяти», — Луческу пояснив повільний хід «динамівської машини».

Утім «Динамо» все ще має шанс завершити першу частину чемпіонату в першій трійці. І, з огляду на відверто провальний старт, це буде зовсім непогане досягнення для команди Луческу. ■

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. Прем'єр-ліга. 15-й тур.

«Шахтар» — «Ворскла» — 3:2, «Чорноморець» — «Металіст» — 0:0, «Інгулець» — «Верес» — 1:0, «Динамо» — «Металіст-1925» — 0:0, «Львів» — «Колос» — 0:1, «Зоря» — «Минай» — 1:1, «Олександрія» — «Рух» — 1:1, «Кривбас» — «Дніпру-1» — 2:1.

	Турнірна таблиця:					
	І	В	Н	П	М	О
1. «Дніпру-1»	14	11	2	1	31-10	35
2. «Шахтар»	13	9	3	1	29-11	30
3. «Зоря»	14	8	3	3	30-20	27
4. «Динамо»	14	8	3	3	21-13	27
5. «Олександрія»	13	7	3	3	23-19	24
6. «Колос»	14	5	4	5	12-16	19
7. «Металіст-1925»	14	4	6	4	13-17	18
8. «Ворскла»	15	5	3	7	18-20	18
9. «Верес»	15	5	2	8	17-20	17
10. «Металіст»	14	4	4	6	15-20	16
11. «Кривбас»	14	4	3	7	10-16	15
12. «Минай»	14	3	5	6	10-15	14
13. «Рух»	13	3	4	6	15-20	13
14. «Інгулець»	14	3	4	7	12-18	13
15. «Чорноморець»	13	2	4	7	8-17	10
16. «Львів»	14	2	3	9	9-21	9

Бомбардири: Довбик («Дніпру-1») — 11, Буяльський («Динамо») — 9.

РЕАБІЛІТОВАНО

Джек Горобець повертається

Джонні Депп готується до зйомок у новій серії «Піратів Карибського моря»

Ната НЕТУДИХАТА

Схоже, життєвий човен відомої голлівудської зірки Джонні Деппа після штормів та складних випробувань таки вистояв, лишився на плаву і тепер мчить уперед на всіх вітрилах, ловлячи попутний вітер, наче непереможна «Чорна перлина». Днями пішли чутки, що актор повернеться до зйомок у шостій частині знаменитого сиквела «Пірати Карибського моря». І не лише в ньому — йдеться ще й про зйомки приквела про те, як Джек Горобець дійшов до життя пірата і став капітаном «Чорної перлини». Сума гонорару за повернення теж озвучується фантастична — 301 мільйон доларів.

Нагадаємо, що чорна смуга в житті Джонні Деппа почалася в 2018 році, коли його колишня дружина Ембер Херд звинуватила актора в домашньому насильстві. Ці звинувачення припали на пік розгортання кампанії, яка отримала назву «культура скасування». Почалося все з того, що у жовтні 2017 року впливового кіно продюсера Харві Вайнштейна було звинувачено у харасменті та сексуальних домаганнях. Після того, як зі звинуваченнями проти Вайнштейна виступили такі відомі акторки, як Анджеліна Джолі, Гвінет Пелтроу, Ума Турман і Сальма Хайєк, скандального продюсера визнали персоною non grata в кіноіндустрії — не допомогли ні влада, ні зв'язки в правоохоронних органах, ні купа грошей на рахунок.

Натхненні перемогою, хейтери взялися за пошук нових об'єктів своєї уваги. Звинувачен-

ня Ембер Херд ідеально лягли на підігріту аудиторію — і розгорівся скандал. Від Деппа відвернулися всі кінокомпанії, і він на довгих чотири роки лишився практично без роботи. Більше того, компанія Walt Disney, яка мала солідні прибутки на п'яти попередніх серіях фільму «Пірати Карибського моря» (остання з них вийшла якраз у 2017 році, напередодні скандалу), де капітан Джек Горобець був центральною фігурою сюжету, розірвала контракт з актором на продовження сиквела. І навіть заявила, що замість Горобця у продовженні фільму з'явиться приваблива піратка, роль якої гратиме акторка Марго Роббі.

Утім фанати капітана Горобця не надто прихильно поставилися до такого повороту сюжету. А тут і суд, розглянувши по-

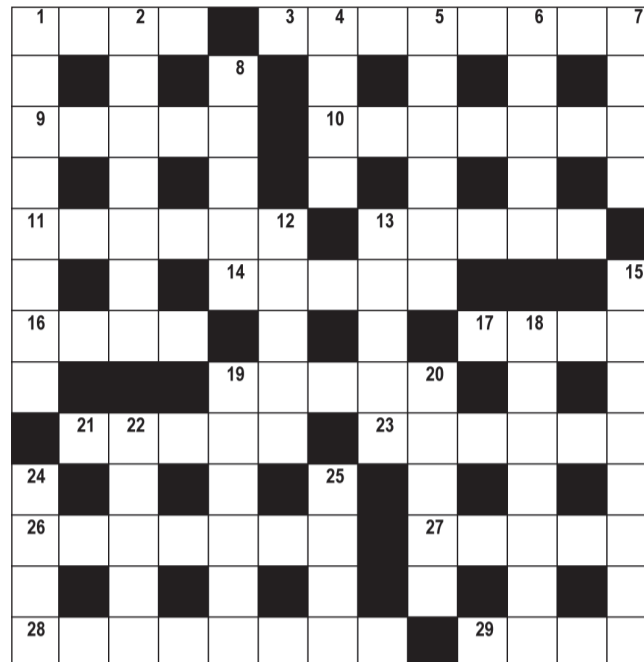
бер Херд та Джонні Деппа, став таки на бік актора. Тож студія потихеньку почала шукати шляхи, як помириться з актором і повернути собі і славу, і прибутки. І, схоже, вони таки знайшли спільну мову.

Поки що все тримається в таємниці, однак у пресу просочилися деякі подробиці. Зокрема про те, що новий фільм матиме назву A Day At the Sea («День на морі»), зйомки проходять у «секретному місці» біля берегів Великої Британії, і почнуть-ся вони десь у лютому наступного року. Решта всього перебуває на стадії обговорення — від акторського складу до режисера, який знімає чергову серію.

А тим часом на стрімінговому сервісі Discovery+ анонують прем'єру документального фільму під назвою «Джонні проти Ембер», де обіцяють розповісти всю правду про скандальне розлучення зірок, давши слово кожному з них. Мовляв, ми вам покажемо, а ви вже самі обирайте, на чий бік ставати. Утім схоже, що це журналістське розслідування тільки підігріє інтерес до повернення Джонні Деппа, але навряд чи завадить його кар'єрі. В Америці судам довіряють більше, ніж журналістам.

Джонні Депп.

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №37

По горизонталі: 1. Пошкодження шкіри чи м'язів людини, що супроводжується кровотечею. 3. Знаменита картина Леонардо да Вінчі. 9. Ім'я оленятка з диснейвського мультика. 10. Дешева неякісна підробка. 11. «Любівіть Україну у сні й наяву, вишневу свою Україну, красу її вічно живу і нову і мову її солов'їну» (автор). 13. Попереднє оголошення про подію. 14. Плавання у морі по волі вітру і хвилі, без участі людини. 16. Звір, якого москалі викрали з Херсонського зоопарку. 17. Ім'я ведучої одного з найпопулярніших в Америці шоу. 19. «Гниле море», яке лежить на шляху з материкової України до Криму. 21. Один з найвідоміших сучасних українських письменників і поетів родом зі Старобільська, який цього року номінувався на Нобелівську премію. 23. Літературний твір, схожий на оповідання. 26. Місце, де можна отримати гроші під заставу цінних речей. 27. Кримськотатарський герб. 28. Ім'я фаворитки Наполеона Бонапарта. 29. Річка на Поліссі.

По вертикалі: 1. Один з «батьків» Великої Французької революції, лідер якоїнців. 2. Жіноча прикраса на шию. 4. Знак мови глухонімих. 5. Одне з найвизначніших міст-держав у Середземному морі, де проповідував апостол Павло. 6. Система револьвера. 7. Слов'янське міжплемін-

не об'єднання, що проживало на території між Дніпром і Дністром. 8. Довга вузька гірська і морська затока, яка часто тягнеться далеко усередину узбережжя. 12. Давня міра довжини, приблизно на довжину руки від плеча до долоні. 13. Популярний у тюркських народів літній прохолодний кисломолочний напій. 15. Найнижчий учений ступінь, що свідчить про здобуття базової вищої освіти. 18. Річ, те, що можна взяти в руки, побачити, помацати. 19. Одне з імен біблійного Бога-отця. 20. Літні штани, обрізані до колін і вище. 22. Коштовний камінь, із якого виходять діаманти. 24. Місце для купання з пологим піщаним чи кам'яним дном. 25. Скандинавський бог.

Кросворд №36 від 23 листопада

ПОГОДА

2—3 грудня за прогнозами синоптиків

Київ: мінлива хмарність, без опадів. На дорогах місцями ожеледиця. Вітер східний, 5-10 м/с. Температура вночі та вдень -2...-4. Післязавтра вночі -4...-6, удень -2...-4.

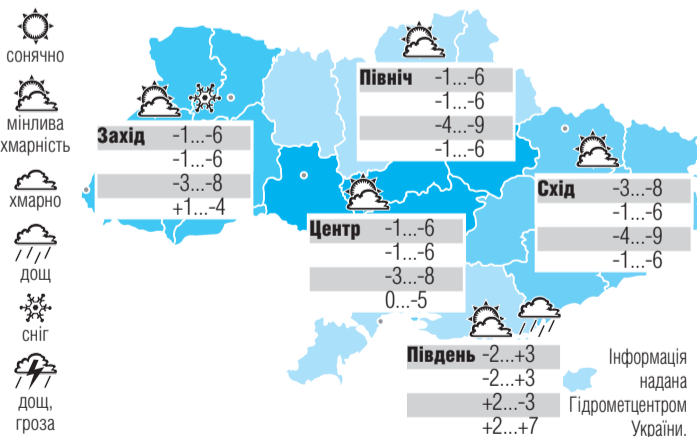
Курорти Карпат: хмарно з проясненнями, невеликий сніг.

Славське: вночі -1...-3, удень -1...-3.

Яремче: вночі -1...-3, удень -1...-3.

Міжгір'я: вночі 0...+2, удень 0...+2.

Рахів: уночі 0...+2, удень 0...+2.

ПРИКОЛИ

Кажуть, що на ринку цінних паперів у росії лідирує туалетний.

Твір на тему: «Які плани на весну?»

— Спочатку ми виграсмо війну, а потім — Євробачення. А коли теплішає, ми всією країною поїдемо в Крим на море.

Київ москву хрестив, Київ москву і відспівав.

Київ прийняв два Майдани, два фінали Євробачення, один фінал

Ліги чемпіонів і має прийняти фінал російської федерації.

Привезли в росію вантаж 200. Родичі:

— Чому помер?
— Кажуть, що від коронавірусу.
— А чому без голови?
— Новий ірпінський штаб.

— Доброго дня! Ми привезли з України труп вашого чоловіка.

— А де голова?
— А вона була, коли він туди їхав?

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції: +38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець — ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію: КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець. Комерційні публікації виходять під рубриками: «Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенкі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітаємо», «Любов і шана». Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах: «Преса України» — у Києві Зам. 3009037 «Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові Зам. блок № 260 Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить щосередини Тираж 86734